

▶ OTEVŘEL SE NEJVĚTŠÍ PTAČÍ PARK V ČESKU str. 6

- ▶ NOVÁ VÝZVA PODPORUJE **ČISTOU MĚSTSKOU DOPRAVU** str. 3
- ▶ **MODERNÍ SKLENÍK** SLOUŽÍ K VÝUCE str. 10
- ▶ **HRDINOVÉ ZELENÉ ENERGETIKY 2025** str. 22

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

letní prázdniny jsou v plném proudu a odrazilo se to i v letní Prioritě. Jako tradičně během prázdnin vydáváme jedno číslo pro dva měsíce. Letní číslo má více stran a věřím, že si na nich přečtete mnoho zajímavého.

Když jsme u léta a dovolených, pro začátek si můžete vybrat pro výlet nový obří ptačí

park, který vznikl nedaleko Mostu v Ústeckém kraji, kde se na výspě po těžbě daří ptactvu. Je to jeden z příkladů, kdy se krajina po těžbě mění a příroda si ji bere zpět. Ptačí park na Střimické výspě je co do rozlohy největší u nás.

Zmíněný projekt byl podpořen z Operačního programu Spravedlivá transformace a v tomto čísle není jediný, o kterém se zmiňuje. V Jirkově v Ústeckém kraji vznikl moderní skleník, ve kterém se učí studenti střední školy. Vzdělávání a vylepšování školních zařízení je jednou z priorit zmiňovaného programu. A spravedlivé transformaci se věnujeme i v textu, kde shrnujeme, jak se Česku daří transformovat a dekarbonizovat dříve převážně uhelné regiony.

Přibýly nové dotační výzvy. Starostky a starosty obcí bude asi zajímat podpora elektromobility, kdy je možné s dotací pořídit auto na elektřinu a obnovit tak třeba obecní vozový park. Obce, kraje, školy a další veřejné organizace si budou moci pořídit nová ekologická manipulační a služební vozidla na alternativní pohon. Podporu mohou nově dostat i na nákladní elektrokola.

A když už jsme natukli zelenou energetiku, určitě si nenechte ujít několik stran o Hrdinech moderní energetiky. První ročník soutěže zná nejlepší projekty. Porota vybírala oceněné projekty ze čtyř desítek nominovaných řešení. Mezi finalisty se dostaly komplexní realizace kombinující využití obnovitelných zdrojů energie, systémy akumulace či energetické účinnosti.

Jak už jsem psal v úvodu, letní Priorita je nabitá články, přinášíme dvě reportáže, dvojnásobnou porci rubriky Technologie, k tomu úspěšné projekty, nové finanční nástroje pro odpadové hospodářství a další zajímavé texty.

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

Zbrusu nový finanční nástroj pro posílení cirkularity odpadů: na kombinaci dotace a záruky za úvěr je připravena miliarda korun

Zcela nový komplexní finanční nástroj z Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) představil ministr životního prostředí Petr Hladík. **Cílem nástroje je podpořit cirkularitu, zvýšit podíl na opětovném využití komunálního odpadu, zejména u plastu a textilu, pomoci odpadářským projektům dosáhnout na komerční úvěry a posílit tak recyklační kapacity v Česku.**

Nástroj spojuje individuální záruku státu za komerční úvěr a nevratnou investiční dotaci v jediné žádosti. Tento přístup snižuje riziko bank při financování a současně zlepšuje podmínky pro investory. Finanční nástroj nabídne Státní fond životního prostředí ČR významným inovativním, ekonomicky udržitelným a soběstačným projektům, které přispějí ke snížení množství odpadu a zvýšení jeho efektivního využití. Zájemci se mohou hlásit od 1. srpna letošního roku.

„Česko ročně vyprodukuje asi 5,8 milionu tun komunálního odpadu, přičemž míra recyklace se pohybuje pouze kolem 43 %, což je pod průměrem Evropské unie, a významná část odpadu u nás stále končí na skládkách. Jde zejména o plast nebo textil, u kterého je potřeba posílit třídící a recyklační kapacity. Jenže projekty v oblasti odpadového segmentu bývají kapitálově náročné, technologicky inovativní a často jsou vnímány jako rizikové, běžný komerční úvěr je tak pro ně drahý nebo nedostupný. Připravili jsme proto řešení, které může být dlouhodobou pomocí státu v oblasti cirkularity. Kombinace záruky za komerční úvěr a dotace představuje velice efektivní způsob podpory, který dokáže proměnit odpad v motor inovací. Na tento záruční mechanismus máme vyhrazenou jednu miliardu korun,“ uvádí Petr Hladík, ministr životního prostředí.

Tuto částku MŽP / SFŽP ČR využije na poskytování záruk spolu s investiční dotací pro velké projekty odpadového hospodářství. „Státní záruka snižuje riziko pro banky – kryje až polovinu jistiny úvěru – a umožní jim nabídnout lepší podmínky, zatímco dotace zkracuje návratnost investice a zlepšuje cash-flow investora. Navíc jde o unikátní tzv. one-stop-shop model, tedy že žadatel vyřídí záruku i dotaci jednou žádostí. Zrychlíme tak přípravu projektů, které promění odpad v cennou surovinu,“ vypočítává důvody volby finančního nástroje právě pro projekty odpadového hospodářství ministr Petr Hladík s tím, že podpora bude směřovat především do výstavby a modernizace zařízení pro třídění a materiálové využití odpadů. „A to včetně plastů, papíru, skla, textilu, kovů a biologicky rozložitelného odpadu. Zvláštní důraz bude kladen na inovativní technologie, jako je chemická recykla-

Foto: archiv SFŽP ČR

ce nebo pokročilé třídící linky schopné zpracovávat specifické frakce. Dále budou podporovány projekty zaměřené na zpracování čistírenských kalů pro jejich materiálové využití a také zařízení pro bezpečné nakládání s nebezpečnými a zdravotnickými odpady,“ dodává ministr.

Dvě oblasti podporovaných projektů
Novou výzvu, v níž bude možné současně požádat o záruku i dotaci, vyhlašuje Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci se Státním fondem životního prostředí ČR, který je zprostředkovatelem a administrátorem mechanismu.

„Každý projekt bude hodnocen nejen podle technologické vyspělosti a environmentálního přínosu, ale také podle své ekonomické životaschopnosti. Podporovaná zařízení budou podle typu vstupních odpadů a způsobu zpracování rozdělena do dvou kategorií. O něco výhodnější podmínky čekají na tzv. prioritní projekty, které se zaměřují na třídění a zpracování vybraných plastů a textilu, zdravotnického odpadu nebo kalů z čistíren odpadních vod. Jde o typy odpadu představující nejproblematictější

a zároveň nejperspektivnější část odpadu – jsou málo recyklovány a mají vysoký klimatický i ekonomický potenciál, ale bez veřejné podpory nejsou dostatečně atraktivní pro soukromé investice,“ přibližuje ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman. Proto budou moci čerpat až 20 % dotaci z celkových způsobilých výdajů. U projektů, které řeší ostatní separátně sbíraný komunální či nebezpečný odpad, bude dotace až 10 %. Podpora formou záruky bude u všech projektů stejná: 50 % poskytnutého komerčního úvěru. Úvěr bude možné čerpat jen na způsobilé výdaje nepokryté dotací, to znamená na 80 nebo 90 % způsobilých výdajů v závislosti na kategorii. Výše zaručovaného úvěru se může pohybovat v rozmezí od 8 do 500 milionů korun.

Ekonomický pohled

Inovativní formu podpory vítá také Jan Hanuš, předseda Komise pro finanční nástroje a veřejnou podporu České bankovní asociace: „Z pohledu bankovního sektoru je tento finanční nástroj dobře nastavený a ekonomicky smysluplný. Využití záruky ze strany státu snižuje úvěrové riziko a tím bankám umožňuje financovat i projekty, které by za běžných tržních podmínek na úvěr dosáhly obtížněji. Banky zároveň oceňují, že nástroj cíleně podporuje pouze projekty s ověřenou ekonomickou životaschopností. Kombinace záruky za úvěr a dotace ve formě jediné operace tak vytváří efektivní řešení, které dává smysl jak investorům, tak poskytovatelům financí.“

Jako cestu správným směrem vnímá nový finanční nástroj také Svaz průmyslu a dopravy. „Pro český průmysl je klíčové, abychom se na udržitelnost a cirkularitu dívali méně prizmatem regulace, ale jako na trendy, které přinesou mnoho byznysových příležitostí. Nový finanční nástroj vítáme jako impuls, který umožní firmám investovat do moderních technologií. Oceňují, že nekonkuruje komerčním produktům bank, ale skrze záruky a dotace zvyšuje šanci na realizaci projektů, které by jinak zůstaly jen na papíře. Je to krok správným směrem k efektivnějšímu a cirkulárnímu hospodářství,“ okomentoval nový způsob podpory Petr Jonák, člen představenstva Svazu průmyslu a dopravy.

„Projekty v oběhovém hospodářství mají ztížený přístup k financování, protože jde o unikátní a mnohdy nové technologie. Zároveň si stát uvědomuje, že nemůže dotovat všechno. To, že se stát zaručí až za polovinu úvěru, pomůže všem. Životaschopné odpadové projekty získají úvěry na základě důkladně připraveného byznys plánu, bankám se sníží riziko špatných úvěrů a stát může využít dostupné finance efektivněji. A díky modernizaci třídících linek se nám podaří dosáhnout cíle recyklace 60 % v roce 2030 a 65 % v roce 2035,“ vysvětluje David Surý, vrchní ředitel sekce ochrany životního prostředí.

Jak bude nástroj fungovat v praxi

Ministerstvo životního prostředí jako řídicí orgán poukáže finanční prostředky na speciálně zřízený účet Státního fondu životního prostředí ČR. Ten pak vydá záruky komerčním bankám, které poskytnou úvěr konečným příjemcům. Současně vyplatí žadatelům dotaci, přičemž platí základní pravidlo: dotace nesmí být použita ke splacení zaručovaného úvěru. ●

Nová výzva podporuje čistou městskou dopravu

Čistší vzduch v obcích, obnova vozového parku či nižší náklady na provoz a servis. To přináší nová dotační výzva Ministerstva životního prostředí financovaná z Národního plánu obnovy.

Obce, kraje, školy a další veřejné organizace si budou moci pořídit nová ekologická manipulační a služební vozidla na alternativní pohon. Podporu mohou dostat i na nákladní elektrokola. Celkem je na podporu udržitelné městské dopravy a mobility připraveno 300 milionů korun, příjem žádostí se spustil 10. července 2025.

„Čistou mobilitu podporuje Ministerstvo životního prostředí řadu let. Ve čtyřech výzvách do roku 2019 si obce a kraje pořídily přes 600 vozidel s alternativním pohonem. Prostředky Národního plánu obnovy v roce 2022 umožnily nákup dalších téměř 1 500 vozidel ve veřejné sféře a vznik přes 300 dobýjecích stanic. V podpoře nadále pokračujeme a navazujeme současnou výzvu s alokací 300 milionů korun,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík s odkazem na Národní akční plán čisté mobility, který rozvoj alternativních pohonů v dopravě v Česku zastřešuje.

Dodává, že čistá mobilita je součástí širší modernizace české ekonomiky směrem k udržitelnosti. „Nejde jenom o přínos pro životní prostředí, ale také o rozvoj technologií a snížení emisí znečišťujících látek z dopravy, zároveň se zlepšením kvality ovzduší ve městech a obcích. Ekologická doprava v obcích je součástí celkové modernizace dopravy a odklonu od fosilních paliv,“ doplňuje Petr Hladík.

Příspěvky pomáhají srovnat vyšší prodejní cenu manipulačních a služebních aut na alternativní pohon oproti klasickým – benzinovým či naftovým – motorům. „Žadatel může získat fixní dotaci na elektromobil či vozidlo s vodíkovým pohonem pro veřejnou dopravu nebo na nákladní elektrocolo ve výši až 50 procent na projekt, a to včetně projektů podléhajících veřejné podpoře nebo podpoře de minimis v situaci, kdy by veřejná podpora nebo podpora de minimis umožňovala vyšší intenzitu podpory,“ říká ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

Nová dotační výzva není cílena na nákup klasických osobních vozidel, zaměřuje se na jiné kategorie aut. „S dotací je možné pořídit například vozy M2 a M3, která mají více než osm míst k přepravě osob, nákladní auta do 3,5 tuny, střední nákladní auta, ale i ta nad 12 tun. Výzva myslí i na menší užitková vozidla, nově jsou podporována i nákladní elektrokola,“ doplnil ministr Hladík.

Mnohé obce si už nákladní auta pořídily z dřívějších výzev. Například ve Chvalšinách na Českokrumlovsku odpad sváží nákladní elektromobil. Liberecký kraj nakoupil pro své organizace flotilu aut na elektřinu, mezi nimi i dodávky či nákladní auta.

Mezi oprávněné žadatele patří obce, kraje, státní organizace, veřejnoprávní organizace, nestátní neziskové organizace, školy a další. Příjem žádostí probíhá od 10. července 2025 od 12 hodin do 30. ledna 2026. Podpořené projekty musí být realizovány nejpozději do 31. července 2026. Výzva je vyhlášena jako jednokolová nesoutěžní s tím, že žádosti budou administrovány průběžně, a to v pořadí, v jakém byly doručeny na Státní fond životního prostředí ČR.

Hlavní nástroj pro snížení emisí z dopravy a dalších odvětví je Modernizační fond, financovaný z výnosů emisních povolenek. Loni otevřel výzvu na podporu modernizace železniční dopravy, konkrétně nákup osobních vlakových jednotek. Další kolo této podpory je naplánované na podzim, stejně jako výzvy na modernizaci nákladních železničních jednotek a elektrizaci kolejových tratí. Letos na jaře se v Modernizačním fondu otevřela i výzva na podporu bezemisní městské hromadné dopravy, tedy autobusů na elektro nebo vodíkový pohon, trolejbusů a tramvají. MŽP stejně tak podporuje budování nabíjecích míst u rodinných i bytových domů z programu Nová zelená úsporám. ●

VÝŠE PODPORY

Typ vozidla	Maximální výše podpory
N1 (nákladní do 3,5 t včetně)	450 000 Kč
N3	1 200 000 Kč
L7E (malá užitková)	175 000 Kč
L6E	75 000 Kč
M2, M3 do 7,5 t včetně (minibus)	800 000 Kč
N2 do 12 t včetně (nákladní střední)	800 000 Kč
SS Pracovní stroj samojízdný	450 000 Kč
Nákladní elektrocolo	40 000 Kč

► Spravedlivá transformace: Česko lídrem v podpoře uhelných regionů

Foto: archiv SFŽP ČR

Operační program Spravedlivá transformace (OPST) úspěšně naplňuje svůj cíl podpořit dekarbonizaci uhelných regionů, tedy přeměnu Karlovarského, Ústeckého a Moravskoslezského kraje.

Dosud byly schváleny projekty za téměř 29 miliard korun, což je více než 70 % celkové alokace programu, přičemž příjemcům již bylo proplaceno 6 miliard korun. Česko se tak řadí mezi nejúspěšnější členské státy Evropské unie v čerpání prostředků z Fondu spravedlivé transformace.

Program podporuje široké spektrum oblastí – od rozvoje podnikání, výzkumu a inovací přes obnovu území a čistou energii až po vzdělávání a sociální stabilitu. Největší podíl prostředků směřuje na podporu lidí a jejich dovedností, obnovu území po těžbě uhlí, na výzkum a vývoj.

„Citlivá transformace uhelných regionů s co nejmenšími dopady na kraje a místní obyvatele je pro nás prioritou. To mimo jiné dokazují i čísla, jelikož Česko je v absolutních číslech nejlépe čerpajícím státem Fondu spravedlivé transformace v rámci evropské sedmadvacítky. Schváleny byly již projekty za 29 miliard korun a z toho 6 miliard už bylo proplaceno,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík s tím, že se jedná o jedinečnou příležitost pro kraje na podporu vzniku strategických projektů, které mohou do regionů přinést nové technologie, odborníky i vzdělání.

Z OPST se bude po vyhodnocení podmínek financovat realizace 22 ze 34 strategických projektů, které podaly žádost o podporu. Většina z nich směřuje do akademického a veřejného sektoru. Mezi klíčové projekty patří například REFRESH z Moravskoslezského kraje, Centrum lázeňského výzkumu v Karlovarském kraji nebo Transformační centrum ÚK z Ústeckého kraje. Uspěly ty projekty, které si včas a řádně o podporu po-

žádaly a splnily náročné požadavky. Tak bylo zajištěno, že jde o projekty, které opravdu významně pomohou s transformací regionů.

„Těší nás, že o program byl takový zájem a že se zároveň úspěšně implementuje. Od fáze vyhlášení a příjmu žádostí jsme se přesunuli k zahájení realizace a financování projektů. Celkem podpoříme dvaadvacet strategických projektů, z toho devět projektů za 10,3 miliardy korun v Moravskoslezském kraji, v Ústeckém kraji pak sedm projektů za 5,3 miliardy korun a v Karlovarském kraji celkem šest projektů za 2,9 miliardy korun,“ uvedl vrchní ředitel sekce ekonomiky životního prostředí Jan Kříž.

Podpora podniků, nových pracovních míst, rekultivací i vzdělávání

Díky OPST se daří nejen investovat do nových technologií a vzdělávání, ale také obnovovat krajinu a zvyšovat kvalitu života obyvatel. „Cílem OPST je podpořit 1 700 podniků třeba formou zavádění nových technologií, pomoci s rekvalifikací sedmi tisíc zaměstnanců, rekultivovat 53 hektarů půdy, vytvořit přes 450 nových míst ve výzkumu, poskytnout kvalitní vzdělávací prostory pro 39 tisíc žáků a studentů nebo navýšit množství recyklovaného odpadu o 29 tisíc tun,“ uvedla Radana Leistner Kratochvilová, ředitelka odboru podpory transformace na nízkouhlíkovou ekonomiku.

Operační program Spravedlivá transformace je financován z evropského Fondu pro spravedlivou transformaci a na období 2021–2027 byla určena celková alokace pro tři zmíněné kraje ve výši 41 miliard korun. Žadatelé mohou být samosprávy, příspěvkové organizace, podnikatelské subjekty, stát-

ní podniky a organizace, veřejnoprávní subjekty, organizační složky státu nebo vysoké školy, školská zařízení a výzkumné instituce. Program podporuje strategické projekty: komplexní projekty s významným transformačním dopadem na jednotlivé kraje, dále tematické výzvy a skupinové projekty zaměřené na menší a typově podobné projekty, které jsou průběžně vyhlášovány a administrovány jednotlivými kraji.

„V rámci tematických výzev jsme již podpořili odborné zařízení učeben, například dílny praktického vyučování na Střední průmyslové škole TOS ve Varnsdorfu. Podporujeme také vzdělávání ve firmách, především v rámci rekvalifikace zaměstnanců pro práci s novými technologiemi. Významným projektem je například park Střimická výsypka, který vznikl u města Most a jehož cílem je postupně citlivě obnovit místní druhotně bohaté území. Máme také projekty na řemeslné inkubátory. Daří se nám podporovat i projekty rekultivace území k veřejnému využití, například vznik rekreační oblasti s koupáním v čisté vodě v Karvině, nazývané Karvinské moře, které vzniklo v důsledku důlních poklesů, či obnovu kulturních památek a objektů, například Podkrušnohorského technického muzea, které působí přímo v areálu bývalého hlubinného dolu na Mostecku,“ uvedl Ivo Marcin, ředitel sekce strategie Fondu a mezinárodní spolupráce ze Státního fondu životního prostředí ČR.

Pokračování OPST po roce 2027

Ministerstvo životního prostředí zároveň aktivně prosazuje pokračování podpory uhelných regionů i po roce 2027. Česko předsedá nově vzniklé pracovní skupině při Just Transition Platform, která se věnuje budoucnosti Fondu spravedlivé transformace. „Transformace uhelných regionů v Česku ještě není zdaleka u konce. V Evropské unii proto usilujeme o to, aby podpora pokračovala i v novém programovém období od roku 2028 a proces transformace tak mohl proběhnout bez negativních dopadů,“ doplnil ministr Petr Hladík. ●

► Monitorovací výbor OP Spravedlivá transformace zhodnotil pokrok i dal výhled do budoucna

V polovině června se v Petrovicích u Karviné uskutečnilo 11. jednání Monitorovacího výboru Operačního programu Spravedlivá transformace. Zástupci Evropské komise, státní správy, krajů a odborné společnosti diskutovali o dosavadním průběhu implementace programu, stavu strategických projektů i dalším směřování transformačních aktivit v regionech dotčených těžbou uhlí.

Zasedání zahájil předseda výboru Jan Kříž, vrchní ředitel sekce ekonomiky životního prostředí Ministerstva životního prostředí. Ve svých úvodních vystoupeních dále podpořili transformaci českých uhelných regionů i hosté z Evropské komise, Pascal Boijmans (DG REGIO) a Urszula Romanska (DG EMPL), a primátor města Karviná Jan Wolf. Mezi další významné hosty patřili náměstci Moravskoslezského kraje Šárka Šimoňáková a Jan Veřmiřovský či náměstek Karlovarského kraje Martin Hurajčík.

Pozitivní stav čerpání a silná absorpční kapacita

„Operační program Spravedlivá transformace úspěšně pokračuje. V právních aktech jsme už alokovali 28,8 miliardy korun, což znamená, že jsme dosáhli klíčového milníku – 70 % prostředků programu je ve schválených projektech. Zájem ze strany žadatelů je opravdu obrovský, mnohé výzvy jsou dokonce přeplněné. Pokračuje realizace strategických projektů i menších projektů financovaných z tematických výzev nebo finančních nástrojů. Žadatelům jsme poskytli přes 6 miliard korun, z toho polovinu máme již proplacenu od Evropské komise. Celková alokace programu činí 41 miliard korun a přes 90 % těchto prostředků už je přiřazeno do konkrétních vyhlášených výzev. Volných prostředků postupně ubývá a zároveň jsou již vidět první efekty investovaných peněz. Mezi ně patří modernizace škol, nové technologie ve firmách, lepší kompetence zaměstnanců, smlouvy mezi univerzitami a soukromým sektorem nebo podané žádosti o patenty. To je podle mě skvělý výsledek a důkaz, že program funguje,“ přibližuje vývoj programu Jan Kříž.

Operačnímu programu Spravedlivá transformace se také daří využívat finančních nástrojů, do kterých bylo vloženo přes 4 miliardy korun. Pascal Boijmans z DG Regio, vedoucí oddělení pro Česko a Slovensko, stav implementace programu také oceňuje.

„Evropská komise vítá, že program Spravedlivá transformace je v tomto směru příkladem dobré praxe pro zbytek Evropské unie – finanční nástroje tvoří významnou část podpory a plánuje se jejich další rozšíření na více než 10 % z celkové alokace programu. To je plně v souladu s aktuálními doporučeními a závěry nedávno zveřejněné zprávy Evropské komise o České republice. V oblasti využití finančních nástrojů je program OPST jednoznačným šampionem mezi českými programy,“ hodnotí Pascal Boijmans.

Hmatatelné výsledky a silný pokrok napříč prioritami

Členové výboru obdrželi souhrnnou zprávu o pokroku v jednotlivých oblastech programu. K 4. červnu 2025 bylo z celkové alokace OPST ve výši 40,88 miliardy korun již 98,3 % prostředků vyhlášeno, z čehož 82,5 % bylo zažádáno a 70,4 % zahrnuto do právních aktů. Dosud byly proplaceny téměř 3 miliardy korun.

Úspěšně pokračuje realizace klíčových projektů jako REFRESH, LERCO, POHO park Gabriela, Museum+, Medard, Karlovarské inovační centrum, Green Mine, Transformační centrum Ústeckého kraje, CirkArena, TRAUTOM či Centrum lázeňského výzkumu.

Výbor schválil kritéria pro výběr několika nových výzev, včetně:

- digitálních inovací v oblasti bezpečnostních složek Karlovarského kraje (350 mil. Kč),
- navazující projektové přípravy strategických projektů s až 80 % mírou podpory,
- aktualizace výzev pro oběhové hospodářství a výzkumné a inovační aktivity v oblasti vodíkových technologií.

Současně byla představena ex ante analýza finančního nástroje na regeneraci brownfieldů. Vznikající nástroj kombinuje bezúročný úvěr s dotací a je určen pro subjekty veřejného sektoru v Ústec-

kém a Karlovarském kraji (1,13 miliardy korun celkem). Tento produkt plánujeme spustit na začátku příštího roku.

Návštěvy v terénu a výhled do budoucna

Druhý den členové výboru navštívili vybrané strategické projekty: POHO Park Gabriela, který vznikne revitalizací bývalého dolu Gabriela, a CEPIS – Centrum podnikání, profesních a mezinárodních studií, což je nová platforma pro podporu podnikavosti, inovací a vzdělávání při Obchodně-podnikatelské fakultě v Karvině. Na místě si ověřili pokrok fyzické realizace projektů, které přinášejí konkrétní pozitivní změny v postižených regionech.

Monitorovací výbor zhodnotil dosavadní implementaci OPST jako pozitivní, schválil potřebné úpravy a výhled na další období.

Na jednání opakovaně zazněl apel ze strany krajů na nezbytnost pokračování transformačního procesu v uhelných regionech i po roce 2028. Přítomní zdůraznili, že změny, které byly s obtížemi nastartovány, musí mít dlouhodobou kontinuitu, aby mohly přinést skutečné a udržitelné výsledky. Bez navazující podpory by hrozilo zpomalení, nebo dokonce zastavení pozitivních trendů, na nichž je budoucnost regionů postavena. ●

► Ornitologové otevřeli na Mostecku **největší ptačí park**

Česká společnost ornitologická (ČSO) ke konci června slavnostně otevřela ptačí park Střimická výsypka a nový návštěvnický okruh. **Park je již sedmým a se svou rozlohou 251 hektarů i největším ptačím parkem ČSO.**

Foto: Ludmila Korešová

Foto: Miloslav Anderle

Foto: Miloslav Anderle

Nachází se na území zaniklé obce Střimice v Ústeckém kraji, která byla v padesátých letech zcela zničena kvůli těžbě hnědého uhlí. Výsypka prošla v minulosti rekultivací, ale bez ohledu na přírodu a původní biotopy. ČSO tu postupně obnovuje druhově bohaté lesy, louky i ovocný sad a vytváří pestrou krajinu, kde najde útočiště množství ptáků i dalších živočichů včetně ikony ptačího parku dudka chocholatého.

Rozlehlé pozemky Střimické výsypky získala ČSO do vlastnictví koncem minulého roku. Během slavnostního otevření ČSO představila nový návštěvnický okruh s pěti naučnými tabulemi v jihozápadní části parku. „Ty seznamují návštěvníky s ptáky a dalšími živočichy i rostlinami severočeských výsypk, představují plány do budoucna a informují o historii výsypky a obce Střimice. Hlavním tématem naučného okruhu je obnova přírody v těžbou postižené krajině – obnova bezlesí, mokřadů, pastvin a lesů Střimické výsypky. Další informační cedule návštěvníci naleznou u hlavních přístupových cest do ptačího parku. Najdou na nich přehlednou mapu území a základní informace k ptačímu parku,“ uvádí Zdeněk Vermouzek, ředitel ČSO.

Ornitologové získali na výkup pozemků a nastartování projektu 30 milionů korun z evropského Operačního programu Spravedlivá transformace, který cílí na řešení negativních dopadů spojených s ukončením těžby uhlí v Ústeckém, Karlovarském a Moravskoslezském kraji. Další 5 milionů korun darovali členové a příznivci ČSO.

„Ministerstvo životního prostředí podporuje obnovu krajiny jako klíčový nástroj adaptace na změnu klimatu. Ptačí parky jsou příkladem aktivit ornitologů, kterým není osud naší krajiny a přírody lhostejný. Efektivním způsobem chrání volně žijící ptáky i ostatní druhy rostlin a živočichů. To, že je zde omezena intenzifikace zemědělského hospodaření a použití chemických prostředků, dokazuje, že je kladen velký důraz na obnovu přírodních stanovišť vhodných pro ptáky typické pro dané území i pro celkovou biologickou rozmanitost. Projekty, jako je Střimická výsypka, ukazují, jak lze spojit vědu, praxi, veřejnou podporu i péči o živé prostředí. Kromě ochrany navíc poskytují i příjemné místo k odpočinku. Proto jsme tento projekt podpořili z Operačního programu Spravedlivá transformace částkou ve výši 30,2 milionu korun,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík.

Foto: Ludmila Korešová

Střimická výsypka je prozatím druhově chudým územím a proměna v ptačí ráj ji teprve čeká. „Cílem rekultivace, která začala v šedesátých letech, bylo vytvořit hlavně hospodářské lesy a pole. Přírodní rozmanitost krajiny se tehdy vůbec neřešila. Podle toho také nynější výsypka vypadá: většinu území tvoří hustě vysázené stejnověkové lesy a asi třetinu území představuje nepřilíživá orná půda a zčásti ladem ležící luční porosty. Protože jde však o uměle vytvořené prostředí, můžeme si zde dovolit i rozsáhlé zásahy a na velkých plochách vytvořit cenné biotopy. Je to velká výzva a máme radost, že jsme dostali možnost se s ní popasovat,“ říká Vermouzek.

Ornitologové již mají konkrétní plány, jak tu vytvořit rozmanitou krajinu, která bude atraktivní pro ptáky i další živočichy. A také pro návštěvníky. „Ještě letos plánujeme zatravnit chudou ornou půdu pestrou luční směsí a začít s kácením nepůvodních náletových a invazivních dřevin a již jsme zahájili obnovu starého ovocného sadu, jediné zachované části obce Střimice, která unikla zničení. V budoucnu chceme obnovit a otevřít stávající periodické i trvalé tůňe a vodní plochy na výsypce a plánujeme zavést pastvu velkými kopytníky, která se již osvědčila v dalších ptačích parcích, které spravujeme,“ informuje Martin Bacílek, vedoucí oddělení ochrany ptáků v ČSO.

Ornitologové věří, že se jim tím podaří atraktivní území pro mnoho ptačích druhů včetně dudky chocholatého, který je symbolem nového ptačího parku. „Zatím zde ještě nežijí, i když se v okolí vyskytují, ale věříme, že se jim tu během pár let zalíbí. Dudci mají rádi prosvětlené lesy propojené s otevřenou, extenzivně obhospodařovanou

krajinou a právě takovou krajinou mozaiku chceme na výsypce vytvořit. Zatím jsme pro dudky připravili alespoň hnízdní budky a věříme, že v nich časem zahnízdí,“ říká správce ptačího parku Střimická výsypka Šimon Kronus a dodává: „Kromě dudků chceme samozřejmě přilákat i další ptačí druhy. Na pastvinách s hromádkami kamení by se mohlo dařit bělořitům šedým, lesy se určitě zalíbí žluté sedé a zvláště chránění krutihlavové obecní se již nyní vyskytují na výsypce ve vysokých počtech.“

Díky mapování ornitologové letos zaznamenali hnízdění některých vzácných druhů. „Prokazatelně tu zahnízdila pčnice vlašská, bramborník černohlavý i hnědý. Na zdějším mokřadu opět úspěšně vyvedla mláďata čejka chocholatá. Ve zdějších lesích početně hnízdí lindušky lesní a celosvětově ohrožené hrálíčky divoké. Pravidelně sem za potravou zalétají luňák hnědý či včelojed lesní,“ sděluje Kronus.

Hlavním záměrem ptačích parků je ochrana ptáků a obnova přírodních biotopů, ornitologové nezapomínají ani na návštěvníky, pro které značí návštěvnické okruhy, instalují naučné cedule a staví ptačí pozorovatelný. Nejinak tomu bude i na Střimické výsypce. „Naším cílem je vytvořit park pro ptáky i lidi. Dnes jsme veřejnosti představili nový návštěvnický okruh a do budoucna zde přibude i ptačí pozorovatelná. Od začátku roku jsme v parku stihli uspořádat několik akcí pro veřejnost a plánujeme další – včetně oblíbených dobrovolnických brigád. Lidé tak budou mít možnost podílet se na rozvoji parku vlastníma rukama,“ dodává Bacílek. ●

► Pardubice postaví novou základní školu

Pardubice schválily investiční záměr na novou základní školu T. G. Masaryka, která vyrostе v areálu bývalých Masarykových kasáren. **Půjde o jednu z největších investic do školství v historii města.**

Odhadované náklady činí téměř miliardou korun. Nová škola má reagovat na rostoucí počet dětí i rozvoj města a zajistit dostatek míst pro vzdělávání budoucích generací občanů Pardubic. „Základní škola v této části města je něco, co už dnes reálně potřebujeme. Nedejde o vízi na vzdálený horizont. Město roste a přibývá nových rodin s dětmi. A právě proto musíme jednat včas. Chystá se rozsáhlá výstavba v okolí bývalých Masarykových kasáren, kde může v budoucnu bydlet přes dva tisíce lidí. Další stovky bytů vzniknou poblíž S. K. Neumanna, Na Spravedlnosti i v areálu Kávovin. Chceme, aby Pardubice byly připraveny nejen na rok 2030, ale i na každodenní život současných obyvatel. Škola, kterou zde plánujeme, je odpovědí na konkrétní potřebu. Kapacity škol už dnes narážejí na své limity. Stále přitom pevně věřím, že s výstavbou pomůže i stát. Je to investice do budoucnosti města, která se vyplatí všem,“ říká primátor města Pardubic Jan Nadrchal.

„Nová základní škola s kapacitou 540 míst bude kvalitním a moderním areálem pro vzdělávání pardubických dětí v jednadvacátém století. Vznikne zde osmnáct kmenových učeben, sedm odborných učeben, interaktivní herna, jazykové i IT učebny, pět oddělení školní družiny, školní dílny včetně keramické, knihovna, mediální učebna a školní klub a samozřejmě i moderní zázemí pro pedagogický a provozní personál. Součástí školy bude také jídelna s moderní kuchyní připravenou i na dietní stravování s kapacitou 615 jídel, ale také víceúčelová sportovní hala, gymnastický sál, venkovní multifunkční sportoviště s atletickým oválem,“ vyjmenoval klíčové parametry nové školy 1. náměstek primátora Jakub Rychtecký, zodpovědný za oblast školství a rozpočtu. Ve sportovní části areálu,

kteřá by měla sloužit v odpoledních hodinách pardubické veřejnosti, se počítá také s hřištěm pro plážový volejbal, dětským hřištěm s herními prvky a venkovní učebnou.

V budoucí škole se počítá s využitím moderních technologií: například s geotermálními vrty s tepelnými čerpadly, fotovoltaickými panely, zelenými střechami, retenčními nádržemi na dešťovou vodu nebo moderním závlahovým systémem.

„Celkové náklady na výstavbu moderní školy s kapacitou 540 žáků jsou dle projektu vyčísleny na 976 milionů korun včetně DPH. V této částce je zahrnuta kompletní stavební část, interiérové vybavení školy, IT infrastruktura a rozpočtová rezerva. Počítáme s tím, že stavbu ufinancujeme kombinací několika zdrojů – vlastních prostředků města, úvěru a také případných dotací. Z vlastních zdrojů jsme připravili uvolnit téměř 280 milionů korun, kdy počítáme i s využitím rezervy 120 milionů korun z úspor vzniklých z velkých předchozích investičních akcí, které se podařilo vysoutěžit výrazně levněji oproti projekto-

V budoucí škole se počítá s využitím moderních technologií: například s geotermálními vrty s tepelnými čerpadly, fotovoltaickými panely, zelenými střechami, retenčními nádržemi na dešťovou vodu nebo moderním závlahovým systémem.

► Práce na **rekonstrukci Pragerových kostek** mohou začít

Rekonstrukce administrativního areálu Emauzy je o krok blíže k realizaci. Rada hl. m. Prahy v pondělí podnikla další významné kroky k tomu, aby stavební práce mohly začít již v letošním roce.

Rada hl. m. Prahy v pondělí konstatovala, že došlo k provedení ekonomicko-provozního zhodnocení připravené rekonstrukce s cílem snížit celkovou finanční náročnost projektu a také schválila vyčlenění finančních prostředků v letošním rozpočtu na obnovu sídla Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy (IPR) a Centra architektury a městského plánování (CAMP). Jde o důležitý mezikrok, který umožní IPR pokračovat v pří-

pravě rekonstrukce a podniknout další kroky k její realizaci.

„Mám velkou radost, že se nám podařilo přesvědčit kolegy a kolegyně o tom, že rekonstrukce nepočká a že záchrana areálu má být pro hlavní město prioritou. Kromě záchrany unikátní stavby dáváme také najevo, že Praha považuje Institut plánování a rozvoje Prahy za klíčovou instituci, která si rozhodně zaslouží důstojné a reprezentativní sídlo,“ říká náměstek primátora pro územní rozvoj a strategii Petr Hlaváček.

vým cenám. Dotace z Modernizačního fondu, kde máme již požádáno, by mohla činit až 400 milionů korun, počítáme také se zapojením úvěrových zdrojů ve výši 296 milionů korun,“ shrnuje náměstek primátora Jakub Rychtecký s tím, že o dalších až 594 milionů korun by chtěla radnice žádat v programu Ministerstva školství.

Důvodem výstavby nové školy je nejen vysoká aktuální obsazenost městem zřizovaných základních škol, která ke konci března 2025 dosahovala 96 %, ale také jasný demografický výhled. Podle nové prognózy, kterou má město k dispozici od letošního dubna, bude nutné do školního roku 2027/2028, nejpозději pak v roce 2028/2029, navýšit kapacitu základních škol přibližně o 500 míst. Právě výstavba školy T. G. Masaryka je odborníky označována za optimální řešení, a to nejen s ohledem na školský obvod IV, ale také s ohledem na plánovaný rozvoj celé městské čtvrti.

Přípravy na stavbu nové školy už odstartovaly. Stávající objekty byly předány k demolici a vše směřuje k tomu, aby samotná stavba mohla začít co nejdříve. Trvat by měla přibližně osmnáct měsíců. Cílem je, aby škola byla hotová a mohla přivítat první žáky už na začátku školního roku 2027/2028, nejpозději však pro školní rok 2028/2029. ●

Příprava rekonstrukce areálu Emauzy je nyní ve fázi před rozhodnutím o výběru nejvhodnější nabídky. IPR nyní vydá rozhodnutí o výběru s následným podpisem smlouvy s účastníkem, jehož nabídka byla vyhodnocena jako nejvhodnější. Odhadovaná cena rekonstrukce činí přibližně jednu miliardu korun.

„Je to další důležitý krok v procesu rekonstrukce Pragerových kostek. Radní schválili úpravu rozpočtu potřebnou k dalšímu postupu v tomto řízení, kterým je zveřejnění vítěze a s ním související kroky. Dalším nadcházejícím a nutným krokem, který umožní zahájení projekčních prací, bude přijetí dotace z Modernizačního fondu,“ doplnil Ondřej Boháč, ředitel IPR.

Objekty v areálu Emauzy od významného architekta Karla Pragera jsou v současnosti ve špatném technickém stavu. ●

► Brno obnovuje Ústřední hřbitov: nové cesty, stromy i retenční nádrže

Na Ústředním hřbitově v Brně probíhá od letošního dubna největší rekonstrukce od jeho založení. Těžištěm prací je oprava cestní sítě v nejstarší části pohřebiště. Součástí bude také revitalizace zeleně a úprava inženýrských sítí. **Takto rozsáhlé práce jsou možné i díky podpoře Evropské unie.**

„Se svou výjimečně velkou rozlohou a dlouhou historií patří brněnský Ústřední hřbitov mezi jedinečné zástupce svého druhu v rámci celé republiky. Rekonstrukce se zde připravovala dlouhou dobu a jsem ráda, že se nyní můžeme již dívat, jak práce pokročí. Zachovat pietní prostor hřbitova, který je zároveň památkově chráněn, není jednoduchý úkol, díky intenzivní spolupráci mezi správou hřbitova a zhotovitelem se toto však daří. Práce se tak nedotknou významných svátek. Na Dušičky, Vánoce i Velikonoce bude možné hřbitov navštívit v klidu bez lomu pracovišť strojů. Výsledkem rekonstrukce bude důstojné místo posledního odpočinku,“ uvedla primátorka města Brna Markéta Vaňková.

„Klíčovým záměrem projektu je důraz na podporu modro-zelené infrastruktury. Po zkušenostech se suchem a zároveň povodněmi v minulých letech je zřejmá nutnost změny způsobu hospodaření se srážkovou vodou. Projekt rekonstrukce na Ústředním hřbitově v Brně je toho příkladem. Tento hřbitov můžeme považovat za největší brněnskou parkovou plochu, což přináší určitou výzvu, jak zde citlivě skloubit přírodní charakter místa s nezbytnou infrastrukturou. Díky této úpravě dojde nejen k revitalizaci místa a zlepšení stavu zeleně, ale také se zpříjemní pohyb návštěvníků. Tím, že zde v nejstarší části hřbitova využíváme modro-zelená opatření, nastavujeme model,

kterým se můžeme inspirovat i při dalších úpravách v budoucnu,“ podotkl ministr životního prostředí Petr Hladík a upřesnil: „Na přírodě blízká opatření se zaměřuje i výzva Operačního programu Životní prostředí, díky které získal projekt podporu ve výši až 95 % způsobilých výdajů.“

Původní asfaltové cesty dlouhodobě nevyhovují a brání také správnému a kvalitnímu růstu zeleně, jež je s největším brněnským hřbitovem pevně spjata. Budou tedy nahrazeny propustnými cestami s retenčními trávničky. Nепropustné plochy se zredukuji o 61 %, což je maximální množství, aby byly zachovány provozní potřeby hřbitova a také podmínky památkové ochrany. Ve spodní části pohřebiště vzniknou také dvě retenční nádrže, které budou využívány na závlivu zeleně v dobách sucha. Cílem je, aby co nejvíce dešťovky zůstalo na hřbitově a neodváděla se kanalizací pryč. „Součástí projektu je také obnova a kultivace zeleně na hřbitově. Dotkne se to stromořadí, kdy se ošetří stávající stromy. Podél zdi u Jihlavské ulice se vysadí stromy zcela nové, které do budoucna vytvoří obvodovou kulisu hřbitova. Revitalizace se dočká i keřová výsadba,“ nastínil

náměstek pro oblast životního prostředí Filip Chvátal a dodal: „Celkovou obnovou projde také čestné pohřebiště města Brna, které tak opět bude vkusným místem posledního odpočinku významných osobností, jež se ve městě narodily.“

„Práce budou trvat tři a půl roku a po nových cestách se na hřbitově projdeme v roce 2029. Nechceme, aby chod hřbitova zcela narušily stavební práce, proto se postupuje po částech – konkrétně jde o pět samostatných etap, které obsáhnou celý prostor nejstarší části pohřebiště,“ vysvětlil první náměstek primátorky města Brna René Černý. Rekonstrukcí projdou také inženýrské sítě (plynovod, vodovod, sdělovací a elektro vedení). Obnovy se dočká v historické části i veřejné osvětlení včetně rozvodů, které jsou již na hraně životnosti.

Rekonstrukci za Správu hřbitovů města Brna reflektuje její ředitelka Alena Říhová: „Postupnou obnovu zařízení na ústředním hřbitově vnímáme jednoznačně pozitivně. Nedávna rekonstrukce obřadní síně od architektů Bohuslava Fuchse a Josefa Poláška významně ovlivnila pietu místa. Jsem přesvědčena, že kultivace cestní sítě je dalším krokem k reprezentativnímu vzhledu největšího a nejdůležitějšího brněnského hřbitova, který je zároveň památkově chráněn.“ ●

► Nová CHKO Soutok se dočkala slavnostního odhalení pamětního kamene i prvního hraničníku

Předposlední červnový víkend se v Lednicko-valtickém areálu konala **slavnostní akce ke vzniku chráněné krajinné oblasti Soutok**. Odhalen byl mimo jiné pamětní kámen této nové chráněné krajinné oblasti a první hraničník.

„Vyhlášením chráněné krajinné oblasti Soutok jsme splatili jeden z největších dluhů ochrany tuzemské přírody. Určitě by se to nepodařilo bez spolupráce s místními lidmi. Proběhly proto zhruba tři stovky jednání s představiteli obcí, místní veřejností, hospodáři, spolky a dalšími partnery. Jsem přesvědčen, že se nám podařilo vyvolat mnohé pochybnosti a fámy, které každou změnu provázejí. Jedním z impulsů pro vyhlášení chráněné krajinné oblasti byla iniciativa místních lidí. A rovněž díky iniciativě místních jsme oslovili Vatikán, zda by bylo možné novému chráněnému území požehnat. A povedl se téměř husarský kousek: pamětní desce chráněné krajinné oblasti Soutok požehnal nový papež Leo XIV. Umístili jsme ji u zámečku Lány,“ komentuje ministr životního prostředí Petr Hladík,

který také symbolicky přišrouboval státní znak na hraničník, jenž vymezuje chráněnou krajinnou oblast v terénu. Pamětní kámen – druhohorní vápenc – pochází z bývalého lomu na mikulovském Svatém kopečku.

„Oblast soutoku Moravy a Dyje se nyní i oficiálně zařadila mezi chráněné perly naší přírody. Stala se 27. chráněnou krajinnou oblastí, symbolicky v roce, kdy naše nejstarší CHKO Český ráj slaví sedmdesátiny. S rozlohou 125 km² bude patřit spíše mezi menší, ale rozmanitostí přírody mezi nejceněnější nejen v národním, ale i evropském měřítku,“ doplňuje František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Součástí dnešní akce bylo také vyhodnocení soutěže o námět pro logo chráněné kra-

jinné oblasti pro děti a studenty víceletých gymnázií z Břeclavska. Sešlo se na 170 prací. Nejčastějším motivem byl stylizovaný soutok obou řek ve tvaru písmene Y, dále solitérní rozložitá duby s hnízdy čapů nebo dubové ratolesti. Mezi motivy ale byla celá řada druhů rostlin i živočichů typických pro CHKO Soutok. Porota byla mile překvapena množstvím přihlášených prací a pestroostí návrhů. Nejvíce jich bylo přihlášeno z Lanžhota.

Oblast soutoku řek Dyje a Moravy je pro své přírodní i kulturní hodnoty v celoevropském měřítku územím jedinečným a mimořádně cenným. Jde o největší komplex lužních lesů ve střední Evropě s mokřady chráněnými Ramsarskou úmluvou. Zásadní roli v oblasti hraje voda, síť říčních ramen, mokřadů, tůň, nivních luk a lužních lesů. Území s mimořádnou biodiverzitou o rozloze 125 km² obývá na 900 druhů cévnatých rostlin a stovky druhů vzácných živočichů, například čolek dunajský nebo orel královský. ●

► Základní školy v Karlovarském a Ústeckém kraji získají 900 milionů korun na modernizaci a nové vybavení

Dvě nově vyhlášené výzvy z Operačního programu Spravedlivá transformace podpoří v rámci rozšířené výzvy pro regionální školství základní školy v Karlovarském a Ústeckém kraji. Cílem je zlepšit kvalitu základních škol investicemi do jejich modernizace a nového vybavení.

„Operační program Spravedlivá transformace nám dlouhodobě umožňuje komplexně podporovat školy v nejhoroženějších uhelných regionech. V obou nových výzvách máme připraveno celkem 900 milionů korun, z toho 700 milionů pro Ústecký a 200 milionů pro Karlovarský kraj. U základních škol se zaměřujeme na modernizaci a kvalitnější vybavení odborných učeben, laboratoří, dílen a kabinetů, zlepšení konektivity škol a jejich IT vybavení. Chceme, aby děti nepocitovaly znevýhodnění jen proto, že jejich rodiny žijí v kraji, který prochází složitou transformací,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík.

Investice do regionálního školství jsou v těchto krajích nezbytné. „Výzva je určená výhradně pro základní školy. Ve středních školách bylo

již v roce 2023 podpořeno z OPST celkem 100 nových odborných učeben ve třech uhelných regionech v celkové hodnotě přibližně 1,6 miliardy korun, z toho 1,4 miliardy korun z prostředků Evropské unie. Rozšíření seznamu škol je logickým krokem,“ vysvětluje ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

Plošná investiční podpora základních škol nebyla z OPST dosud možná a právě tato tematická výzva doplňuje mozaiku podpory formálního vzdělávání v Karlovarském a Ústeckém kraji. Finanční prostředky lze využít na stavební úpravy současné vzdělávací infrastruktury včetně kmenových a odborných učeben, dílen, laboratoří i souvisejících kabi-

netů a zázemí, ale také na pořízení vybavení pro výukové prostory, jako jsou nábytek, bezpečnostní prvky nebo IT vybavení. Každá škola nebo školské zařízení může podat pouze jednu žádost, přičemž jedna žádost může zahrnovat více zařízení. „Minimální výše podpory na jedno zařízení činí 500 tisíc korun, maximální 40 milionů korun. Míra podpory je 85 % z celkových způsobilých výdajů,“ doplnil ministr Hladík.

Oprávněnými žadateli jsou školské právnické osoby, obce, dobrovolné svazky obcí, kraje a jimi zřízené či zakládané organizace v oblasti vzdělávání, dále církve a církevní organizace a ostatní právnické osoby vykonávající činnost škol nebo školských zařízení zapsaných v rejstříku škol a školských zařízení. Přijem žádostí v Ústeckém kraji běží do 6. února 2026, v Karlovarském kraji pak od 29. srpna do 6. února 2026. Žádosti se podávají elektronicky prostřednictvím portálu IS KP21+. Fond spravedlivé transformace umožňuje nejvíce zasaženým uhelným regionům reagovat na sociální, ekonomické a environmentální dopady změn v oblasti energetiky a klimatu. Podpora základních škol naplňuje cíle Strategie vzdělávání ČR 2030+, konkrétně oblast rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání.

„Zaostávání některých škol a rostoucí nerovnosti často souvisí s kumulací žáků s nižším socioekonomickým statusem. Kvalitní školní prostředí naopak může působit jako silný motivační prvek – dává dětem nájevo, že na nich záleží, probouzí v nich zvědavost a posiluje jejich sebevědomí i pocit bezpečí. Zvláště v uhelných regionech, kde děti často vyrůstají v prostředí s omezenými podněty, má kvalitní škola zásadní roli: rozšiřuje jejich obzory, umožňuje jim snít o lepší budoucnosti a dává jim nástroje, jak ji skutečně dosáhnout. Naši snahou je podpořit právě ty školy, které to nejvíce potřebují,“ uzavírá vrchní ředitel sekce ekonomiky životního prostředí Jan Kříž z MŽP. ●

► Senát schválil zákon, který urychlí výstavbu solárních a větrných elektráren

Senát schválil zákon, který nastavuje proces, jak v Česku vymezovat oblasti, kde se budou povolovat nové projekty obnovitelných zdrojů energie. Díky návrhu Ministerstva průmyslu a obchodu ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem pro místní rozvoj se otevírá cesta k rychlejší výstavbě solárních a větrných elektráren.

Klíčovou novinkou je zavedení tzv. akceleračních oblastí – lokalit, kde bude možné nové projekty schvalovat v zjednodušeném režimu. „Česká republika potřebuje posílit svoji energetickou nezávislost a zároveň snížit emise skleníkových plynů. Abychom toho docílili, tak potřebujeme rozvíjet obnovitelné zdroje. Tím usnadní zákon o urychlení využívání obnovitelných

zdrojů, který právě schválil Senát a který nyní míří k finálnímu podpisu pana prezidenta. Akcelerační zóny pomohou zjednodušit a urychlit výstavbu větrných a solárních elektráren na předem vytipovaných lokalitách, kde nehrozí negativní dopady na životní prostředí ani například na bezpečnostní zájmy státu. Věškerá výstavba však bude probíhat pouze po dohodě s místní samosprávou, která navíc díky novele zákona získá podíl z výnosů za vyrobenou elektřinu z větrných elektráren,“ uvádí ministr životního prostředí Petr Hladík.

„Zákon je dalším důležitým krokem, který jako MPO děláme ke zvýšení naší energetické soběstačnosti. Akcelerační oblasti umožní rychlejší a předvídatelnější rozvoj obnovitelných zdrojů v místech s největším potenciálem a nejmenším dopadem na okolí. Vytváříme tak jasný rámec pro

investory a přispíváme k větší dostupnosti čisté energie pro domácnosti i firmy,“ říká za předkladatele ministr průmyslu a obchodu Lukáš Vlček s tím, že na vytváření těchto zón a přípravě konkrétních projektů budou spolupracovat státní orgány, místní samosprávy a místní veřejnost.

Hlavní novinkou zákona je zavedení tzv. akceleračních oblastí, ve kterých budou projekty fotovoltaických a větrných elektráren, schvalovány ve zjednodušeném režimu. V těchto zónách nebudou projekty splňující podmínky směrnice o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie mimo jiné podléhat posouzení vlivu na životní prostředí (EIA), což významně urychlí celý proces. ●

► Ve školním areálu Střední školy technické, gastronomické a automobilní (SŠTGA) v Jirkově na Chomutovsku funguje nový moderní skleník, který slouží jako výukové centrum zahradnických oborů.

MODERNÍ SKLENÍK SLOUŽÍ K VÝUCE ZAHRADNICKÝCH OBORŮ

Foto: archiv SFZP ČR

Nový skleník není jen běžnou učební pomůckou, jedná se o plnohodnotné vzdělávací zařízení, které rozšiřuje praktické zázemí pro studenty několika oborů. Využívat jej budou především žáci zaměření na zahradnickou výrobu, zahradnické práce, obor zahradník a zemědělec-farmář.

Původní potřeba vybudovat nový skleník vzešla přímo z praxe: stávající výukové možnosti už kapacitně ani technicky nestačily. Výstavba proběhla v několika etapách a zahrnovala nejen samotný skleník, ale i dva menší přidružené objekty – prodejnu květin a vazeb a přípravnu určenou k manipulaci s rostlinným materiálem. Součástí areálu se navíc stalo parkoviště pro zákazníky.

Skleník je vybaven moderním systémem vytápění, větrání, stínění a regulace vlhkosti, který odpovídá současným standardům v zahradnické produkci. Navíc je celý prostor koncipován tak, aby jej bylo možné do budoucna adaptovat pro hydroponické pěstování, tedy bez půdy, pomocí živného roztoku.

Studenti v něm získávají praktické zkušenosti v celé šíři pěstitelských a zahradnických prací. Mezi klíčové aktivity patří výsev a výsadba, pikýrování a přesazování, roubování a množení rostlin, práce s ochran-

nými prostředky a závlahou, aranžování květin a tvorba vazeb.

Zahájením provozu skleníku ve středisku Jirkov byla završena investiční akce Ústeckého kraje, jejímž cílem byla

revitalizace areálu pro výuku zahradnických oborů. Realizace vyšla bezmála na 47 milionů korun, projekt byl financován z Operačního programu Spravedlivá transformace. ●

O ŠKOLE

Škola jako příspěvková organizace vznikla sloučením původních škol OA, SOŠG a SOU Chomutov, Střední školy technická a automobilní Chomutov a Střední odborné školy služeb a Středního odborného učiliště Kadaň.

Škola poskytuje střední odborné vzdělání v oblasti strojírenství, zemědělství a gastronomie v denní formě zakončené maturitní zkouškou a získáním maturitního vysvědčení. Dále v denním studiu poskytuje vzdělání, které je ukončeno závěrečnou učňovskou zkouškou a získáním výučního listu, v případě Praktické školy dvouleté získáním osvědčení o závěrečné zkoušce absolventa.

Škola poskytuje vzdělání také pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, případně žáky imobilní. Výuka probíhá na čtyřech střediscích školy v Chomutově, Jirkově, Kadani a v případě odborného výcviku a odborné praxe také ve smluvních organizacích. Pro výuku se využívají moderní učební pomůcky podporující motivaci žáků a didaktická technika určená k prezentaci učiva.

Pracoviště odborného výcviku jsou vybavena moderními stroji a zařízeními, která splňují přísná kritéria v oblasti bezpečnosti a kvality práce. Veškeré formy a metody výuky jsou realizovány tak, aby žák v období vzdělávání získal maximum znalostí, dovedností a návyků a po získání patřičného osvědčení se uplatnil na trhu práce.

► Teplárna Písek zahájila stavbu kogenerační jednotky

Teplárna Písek zahajuje projekt výstavby plynové kogenerační jednotky (KGJ), která umožní vysoce účinnou kombinovanou výrobu elektřiny a tepla. Teplárně umožní **optimalizovat provozní náklady, zajistit spolehlivé pokrytí energetických potřeb a také výrazně snížit emise, zejména CO₂, významně jí také pomůže zbavit se závislosti na uhlí.**

Jde o investici v objemu 180 milionů korun a významný projekt v rámci modernizace českého teplárenství. Výstavba právě začíná a bude dokončena v květnu příštího roku. Teplárna v červnu stavbu kogenerační jednotky slavnostně zahájila.

„Výstavba kogenerační jednotky je jedním z nejvýznamnějších investičních projektů, který za poslední dobu v teplárně realizujeme. Projekt je spolufinancován Modernizačním fondem. Jde o klíčovou součást našeho plánu zbavit se závislosti na uhlí. Řadu technologických a provozních změn jsme již úspěšně zavedli – od prvních pokusů se spalováním biomasy přes budování biomasového kotle a plynofikaci části provozu až po aktuální instalaci vysoce účinné kogenerační jednotky,“ řekla ředitelka Teplárny Písek Andrea Žáková. Kogenerační jednotka umožní teplárně výrazně zefektivnit výrobu elektrické energie, pomůže jí stabilizovat ceny tepla a zajistí snížení emisí, zejména CO₂.

„Pro město Písek, které je většinovým akcionářem písecké teplárny, je modernizace jejího provozu velmi důležitá a klíčová pro zajištění stabilní a pro odběratele příznivé ceny tepla,“ uvedl místostarosta Josef Soumar. Město podle něj teplárnu v jejich

Foto: město Písek

snahách o modernizaci a diverzifikaci zdrojů tepla maximálně podporuje.

Kogenerační jednotka bude mít devítiválcový motor s elektrickým výkonem 5,1 MW a tepelným 5,2 MW spalující zemní plyn. Písecké teplárně ji na klíč dodá česká firma. Jedná se o první jednotku této velikosti dodávanou české teplárně a pro Teplárnu Písek jde o jeden z největších investičních projektů. Instalovaná jednotka umožní kombinovanou výrobu tepla a elektřiny s celkovou účinností přes 96 % a snížením emisí CO₂ až o 30 % ve srovnání s dnešním uhelným zdrojem. Umístěna bude v nové železobetonové hale, kterou doplní akumu-

lační nádrže s kapacitou minimálně 60 MWh, přičemž projekt počítá i s budoucím rozšířením o druhou identickou jednotku.

Díky tomuto kroku Teplárna Písek nejen stabilizuje cenu tepla pro domácnosti, ale i zvyšuje svou nezávislost na fosilních palivech a připravuje se na zapojení do služeb výkonové rovnováhy (SVR). KGJ bude nasazována zejména v době vyšších cen elektřiny a v budoucnu může přispět k rozvoji komunitní energetiky v Písku.

„Plynová kogenerační jednotka pro Teplárnu Písek bude vybavena nejmodernější technologií, která je na trhu dostupná. Výrobu elektřiny a tepla zajistí devítiválcový motor o výkonu 5 MW. Naše firma zajistí kompletní práce, tedy od výstavby haly a zázemí přes instalaci kogenerační jednotky až po její provoz a servis,“ zmínil Václav Klein z dodavatelské firmy.

Kogenerační jednotka není podle něj jen efektivní zdroj energie, ale i jeden z nástrojů pro stabilizaci celé energetické soustavy. „Písecká jednotka bude připravena na budoucnost – je designována pro spalování vodíku i poskytování služeb výkonové rovnováhy. Teplárna tak bude mít díky ní možnost zapojit se do trhu s flexibilitou a optimalizovat svůj energetický byznys,“ dodal. ●

► Pro moderní Česko: Série akcí o zelené modernizaci oslovila statisíce lidí

Cyklus akcí Pro moderní Česko během necelého roku propojil sedm krajů napříč Českou republikou a **stal se klíčovou platformou pro diskusi o budoucnosti české energetiky, úsporách energie i adaptaci na klimatické změny.**

Během 27 akcí pořádaných na Vysočině, v Praze a v Olomouckém, Jihočeském, Jihomoravském, Královéhradeckém a Středočeském kraji se do debaty osobně zapojilo bezmála 1 800 přímých účastníků a další stovky tisíc lidí oslovily výstupy v médiích a na sociálních sítích. Série přinesla konkrétní rady, inspirativní příběhy i mož-

nost otevřeně debatovat o příležitostech rozvoje komunitní energetiky, investic do úsporných opatření, využití dotačních programů a zavádění moderních bezemisních technologií v praxi. Pro moderní Česko tak potvrdilo, že zájem o zelenou modernizaci roste napříč českou společností a regiony disponují obrovským potenciálem stát se motorem nové energetiky.

Stěžejními tématy letošního cyklu byla modernizace veřejných i soukromých budov, podpora komunitní energetiky, rozvoj obnovitelných zdrojů i adaptace na extrémní výkyvy počasí – od sucha po povodně. V rámci akcí vystoupily desítky expertů a inspirativních osobností z oblastí energetiky, ekologie, samospráv i byznysu.

„Zelená modernizace není jen otázkou budoucnosti. Každá investice do energetických úspor, obnovitelných zdrojů nebo adaptace na změnu klimatu dnes pomáhá chránit českou krajinu, posiluje naši energetickou bezpečnost a přispívá k vyšší kvalitě života v regionech. Série Pro moderní Česko je důkazem, že veřejná debata, sdílení zkušeností a inspirace jsou pro

Foto: promodernicesko.cz

správné nastavení změn zásadní. Oceňuji nasazení všech partnerů a účastníků, kteří se do této debaty zapojili,“ uzavírá Petr Hladík, ministr životního prostředí. ●

► V Mladé Boleslavi začala digitalizace a evidence stromů

Předmětem digitální inventarizace v rámci této zakázky je 40 000 kusů dřevin v různých lokalitách města. Sběr dat probíhá z vozidla s technologiemi umožňujícího zaměření a popis každého stromu minimálně tisíci body.

Mapování stromů se provádí pomocí speciálně vybaveného vozidla. „Díky této unikátní technologii naprosto měníme a modernizujeme péči o městskou zeleň,“ uvedl náměstek primátora Petr Servus. Dříve byla správa městské zeleně čistě manuální a časově náročná. Pracovnice magistrátu osobně procházela například celý park nebo sídliště, vizuálně zhodnotila stav stromů, a pokud si všimla poškození, naklonění nebo suchých větví, předala podnět městské společnosti. Ta pak zajistila pokácení, prořez nebo jiný zásah. Každý krok byl oddělený a bez jednotné evidence a vše záviselo na lidské pozornosti a „papírovém“ hlášení.

Nově bude mít každý strom svůj „digitální pasport“ (záznam o druhu, zdravotním stavu a zásazích). Pracovnice města vidí celou zeleň v přehledné mapě a může označit rizikové stromy přímo v systému. Pracovník městské společnosti pak bude rovnou vědět, kde a co má udělat – například ořez, kontrolu nebo odstranění. Po zásahu se výsledek okamžitě zaznamená do systému – digitálně a přehledně.

Foto: Město Ml. Boleslav

„Výsledkem bude rychlejší reakce, úspora času, lepší plánování i důkazy pro případné kontroly nebo pojišťovny. Navíc tato technologie, kterou město hraje s částečnou dotací, je násobně levnější než dřívější hodnocení zeleně pomocí arboristů,“ doplnil náměstek Servus.

Pracovníci specializované firmy touto technologií provádějí sběr dat o stromech ve veřejně přístupných parcích, podél hlavních komunikací, v parcích a vnitroblocích na sídlišti i v dalších zelených lokalitách.

Služba kombinuje mapování pomocí technologie LiDAR, sběr panoramatických fotografií ve vysokém rozlišení a umělou inteligenci, která je trénována na identifikaci stromů, jejich korun a větví, s řadou procedur strojového učení, které dovedou vyčíst informace z fotografií a Point Cloudu tak, že automatizovaně vytvoří 3D modely stromů v digitální podobě a umožní automatizovaný sběr metrických informací

a automatizované zpracování a popis dat o každém zpracovaném stromu, aby mohly být efektivně naplánovány terénní kontroly. Realizace zakázky je naplánována do října tohoto roku, kde nejvíce času zabere zpracování nasbíraných dat a jejich vyhodnocení.

Výsledkem mapování pro správce městské zeleně bude seznam stromů odumírajících, s významnými úhly náklonu nebo nízkými bezpečnostními faktory.

Dále budou vytipovány stromy trpící nízkou vitalitou, nedostatečným indexem listové plochy, dutinami nebo rozpadem, což umožní včasné zasáhnout a odvrátit pokročilé problémy a minimalizovat riziko nehod se stromy. Získané poznatky umožní efektivně spravovat městskou zeleň.

Digitalizace a prostorová evidence stromů v Mladé Boleslavi je spolufinancována z prostředků Operačního programu Životní prostředí. ●

► V Poodří skončila rozsáhlá obnova rybníků a mokřadů v přírodní rezervaci Kotvice

Přírodní rezervaci Kotvice v CHKO Poodří skončily po více než roce stavební práce. Revitalizací rozsáhlého území a obnovou vodního režimu se zlepšily podmínky pro hnízdící a migrující ptáky, obojživelníky a další živočichy.

Investorem byla Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, která má přírodní rezervaci i pozemky ve správě. „V celé republice máme v péči na 155 rybníků o výměře zhruba 3,5 tisíce hektarů, jsme tak významným tuzemským správcem vodních nádrží. Řadu z nich jsme získali ve velmi špatném technickém stavu a postupně je dáváme do pořádku tak, aby se zachovala pestrá mokřadní společenstva. Chceme zajistit nejen bezpečnost staveb a vodu v krajině, ale zejména zachování cenné přírody,“ konstatuje František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

V přírodní rezervaci Kotvice prošly opravou obvodové hráze rybníků a dožilé

technické objekty. Obnovením rozplavených hnízdních hrázek a úpravou dvou ostrovů vznikly nové hnízdní příležitosti pro vodní ptactvo. V přilehlém lužním lese a na loukách se pročistily zanesené strouhy. V rezervaci vznikly tři nové tůňe a další tři tůňe byly obnoveny. Po skončení stavebních prací se na vhodných místech vysázely stromy a keře.

„Přírodní rezervace Kotvice patří mezi nejvýznamnější mokřadní stanoviště v oblasti Moravské brány pro hnízdící i migrující ptáky. Obnova vodního režimu, která nebyla bez stavebních prací možná, jim jednoznačně prospěla. Dravec moták pochop, symbol chráněné krajinné oblasti Poodří, nyní může využívat k hnízdnímu porostu rákosin. Upravené ostrovy, které už zarůstaly dřevinami, nyní poskytují vhodné hnízdní příležitosti pro racka chechtavého. Jejich kolonie vyhledává jako bezpečné místo pro vyvádění mláďat třeba kriticky ohrožená potápka černokrká. Vzácné

kuňky obecné mohou osídlit nové tůňe mezi rybníky a Odrou, obnovení zanesených tůň zase prospěje drobnému měkkýši svinutci tenkému,“ vypočítává Václav Osmančík z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Většina stavební mechanizace rezervaci opustila na konci března, poté se odstranily přístupové staveništní cesty. Rezervace včetně celé naučné stezky Kotvice je pro veřejnost přístupná od začátku května, omezen je pouze vstup na hnízdní hrázky, aby nebyli rušeni hnízdící ptáci.

Stavební práce probíhaly jeden rok a realizační firma se musela vypořádávat s obtížnými podmínkami, například s následky zářijových povodní. Práce samozřejmě musely probíhat s ohledem na zdejší přírodu.

Celkové náklady činily téměř 70 milionů korun. Práce byly hrazeny z prostředků Národního plánu obnovy. ●

► Nová zelená úsporám je **největší sociálně-ekonomický stimul posledních let**, zaznělo na konferenci

Dotační program Nová zelená úsporám (NZÚ) v posledních čtyřech letech významně přispěl ke stabilizaci domácí ekonomiky a mobilizaci investic ze soukromého sektoru. **Díky efektivnímu propojení podpory energetických úspor se systémem sociálních podpor představuje v evropském měřítku jedinečný program, jaký zatím v Evropě nemá obdoby.** Shodli se na tom zástupci státní správy, odborné veřejnosti i zástupců dodavatelských firem na konferenci Nová zelená úsporám – trendy v podpoře renovací bytového sektoru 2030.

Foto: archiv SFŽP ČR

Součástí konference byl také podpis memoranda o spolupráci mezi státem, odbornými asociacemi a partnery z praxe, jehož cílem je vzájemně propojit klíčové aktéry a vytvořit společnou platformu pro odstraňování bariér, které dosud brání ještě širšímu rozvoji renovací.

Velký nárůst poptávky a otevření programu všem příjmovým skupinám

Program Zelená úsporám byl spuštěn v roce 2009 jako finanční nástroj motivující domácnosti ke snižování spotřeby energií prostřednictvím podpory energeticky úsporných opatření u rodinných a bytových domů. Zásadní zlom nastal v roce 2021, kdy došlo k otevření podpory širším příjmovým skupinám a výraznému zjednodušení celého systému.

„Před čtyřmi lety jsme zásadně změnili pravidla hry. Program jsme otevřeli všem příjmovým skupinám – a dnes se ukazuje, že to byla správná cesta,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík. „Původní model byl paradoxně dostupný především pro vyšší příjmové skupiny lidí z důvodu nutného předfinancování. Situace se ale změnila. Dnes je každý majitel schopen si dům zateplit, aniž by musel disponovat statisíci nebo miliony na účtu,“ připomněl rozšíření systému podpor pro domácnosti za poslední čtyři roky ministr Petr Hladík.

Nové nastavení programu přineslo také možnost zálohových plateb, výhodného úvěrového spolufinancování ve spolupráci se stavebními spořitelny a bonifikaci kombinací různých opatření. Tím se energetické renovace staly dosažitelné pro výrazně širší spektrum domácností – od mladých rodin až po seniory v menších obcích. „Program podpořil za celou dobu trvání na 600 tisíc domácností, z toho dvě třetiny od roku 2021. O finanční podporu si tak řekly tisíce domácností, které by jinak modernizaci svého bydlení vůbec neřešily,“ zdůraznil na konferenci ministr životního prostředí Petr Hladík.

Podle dostupných dat vyplatil program NZÚ za celou dobu existence již přes 110 miliard korun, bylo zatepleno více než 153 tisíc rodinných domů a 10 tisíc bytových domů a financoval instalaci více než 240 tisíc fotovoltaik. Výsledkem je nejen roční úspora energií srovnatelná se spotřebou 1,5 milionu domácností, ale také zabránění vzniku 4 milionů tun emisí CO₂.

Český recept, který v Evropě nemá obdoby

Účastníci se na konferenci také shodli na tom, že Nová zelená úsporám je v evropském měřítku jedinečný program, jaký v Evropě zatím nenajdeme. Jako jeden z mála dlouhodobě fungujících a systémově financovaných programů na podporu energetických

renovací rezidenčního bydlení představuje inspiraci pro další členské státy Evropské unie. Unikátnost spočívá nejen v jeho rozsahu a flexibilitě, ale především v propojení klimatických, sociálních a ekonomických cílů v jednom efektivním nástroji.

Právě propojení podpory energetických úspor se systémem dávek a sociálních podpor se věnoval ve svém příspěvku vicepremiér a ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka. „Na úřadech práce dnes lidem říkáme: pokud máte vlastní dům, zkuste místo sociálních dávek jít cestou snížení výdajů díky NZÚ. Dáváme jim do ruky nástroj, jak řešit náklady na bydlení důstojně a udržitelně,“ uvedl.

Poukázal zejména na podprogram Nová zelená úsporám Light (NZÚ Light), který byl spuštěn v roce 2023 pro rychlou a dostupnou pomoc s renovacemi zranitelným domácnostem, nejvíce ohroženým vysokým nárůstem cen energií. Od ledna 2023 tento program podpořil už 97 000 domácností, především seniorů, samoživitelů a zdravotně postižených osob, celkovou částkou 12 miliard korun.

„Jsem rád, že se nám začaly jednotlivé světy propojovat. Bavíme se o energetických úsporách a zároveň o nástrojích zajišťujících dostupnost bydlení pro různé skupiny obyvatel. Dokázali jsme něco, co se zatím ve většině zemí EU nedaří,“ doplnil ministr. Tento unikátní model sjednocení environmentálních a sociálních politik státu má podle odborníků potenciál stát se vzorem i pro ostatní evropské země.

Ekonomický dopad: stabilizace firem a zakázek v regionech

Podstatný přínos programu spočívá i ve stabilizaci v oblasti stavebnictví, které v posledních letech čelilo výrazné nejistotě způsobené inflací a poklesem výstavby.

„Až 80 % našich klientů uvedlo, že by se do rekonstrukce vůbec nepustilo, pokud by neměli k dispozici dotační podporu z programu,“ upozornil David Mencl, ředitel společnosti Ekonomické stavby. „Ve srovnání se Slovenskem či Polskem, kde malé a střední firmy v tomto odvětví stále častěji končí a krachují, se v Česku podařilo díky dotačním programům vytvořit významné množství pracovních příležitostí v regionech právě v době, kdy to bylo nejvíce potřeba,“ dodal.

Podle jeho slov interní analýza faktur ukázala, že příjemci investovali více než 2,5násobek získané dotace. To znamená, že program nejen snižuje výdaje domácností a skleníkové plyny, ale zároveň vytváří zakázky pro tisíce projektantů, montérů a dodavatelů z celé republiky, generuje daňové příjmy a posiluje konkurenceschopnost českého průmyslu.

Stabilita pravidel jako klíč k investicím

Dlouhodobost a transparentnost podmínek programu se ukazuje jako zásadní pro to, aby firmy mohly plánovat investice do kapacit, technologií i pracovních míst. „Firmy potřebují jistotu a dlouhodobou předvídatelnost. Jen tak si mohou dovolit rozšiřovat výrobní linky a nabírat nové zaměstnance,“ uvedla Marta Gellová, ředitelka aliance Šance pro budovy. „Z průzkumu, který jsme realizovali například reálním trhem, se ukazuje, že klienti při koupi starší a energeticky náročné nemovitosti téměř vždy plánují okamžitou renovaci. Což musí jít

ruku v ruce s připraveností a kapacitami trhu,“ dodala Marta Gellová.

Stabilní harmonogram výzev a včasná komunikace změn podmínek umožňuje firmám plánovat výrobu oken, tepelných čerpadel či izolačních materiálů a další práce až s několikaletým předstihem, což je podle zástupců sektoru rozhodující pro jejich konkurenceschopnost.

Přínosy programu NZÚ a spolupráci státu a dodavatelů ocenil i zástupce firem zaměřených na instalaci obnovitelných zdrojů energie. „Jsme v kritickém bodu: naprostá většina instalací obnovitelných zdrojů energie je podporována z NZÚ, ale my jako společnost potřebujeme, aby to do budoucna fungovalo i tržně,“ apeloval Štěpán Chalupa, předseda Komory obnovitelných zdrojů energie.

Budoucnost v duchu komplexních renovací a odstraňování bariér

Od roku 2025 program reflektuje nový trend: posun podpory od dílčích opatření k celkovým, komplexním renovacím s cílem zajistit vyšší efektivitu podpořených opatření a generovat výraznější úspory. Osvědčené nástroje jako kombinace a regionální bonusy nebo zvýhodnění pro zranitelné skupiny ale zůstanou zachovány.

„V nadcházejících letech bude naším hlavním cílem dosáhnout vyššího tempa realizace renovací. Chceme především odstranit bariéry, na které žadatelé narážejí v procesu přípravy i samotné realizace projektů. Z naší analýzy, vypracované ve spolupráci s konzultanty z MAS a EKIS, vyplývá, že mezi nejčastější problémy patří nedostatečné plánování, roztržitost informací a subjektivně vnímaná nízká kvalita poradenství. To všechno jsou překážky na cestě k tomu, aby NZÚ opravdu plnila klimatické a sociálněpolitické cíle,

které jsou jejím prvotním smyslem. Výzvou do budoucna jsou nejen nové zdroje financování, ale také úplně nové nástroje. Nejvýznamnější z nich budou renovační pasy,“ uvedl Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR (SFŽP ČR).

Od roku 2025 bude součástí každé komplexní renovace renovační pas, praktický „průvodce domem“ s kalkulací úspor a návratnosti: „Cílem je přiblížit celý proces běžnému člověku. Renovační pasy ukážou, co a proč se má na domě dělat, s jakými náklady a úsporami,“ uvedl Petr Valdman.

Hlas odborné veřejnosti: komplexní, ale dostupné

Podle odborníků je nutné, aby se informace o možnostech podpory a výhodách programu dostávaly k lidem co nejdříve – ideálně už při změně vlastnictví nemovitosti nebo při vydání stavebního povolení. Diskutovalo se také o posílení komunitních projektů a vytvoření užších partnerství s obcemi, které mohou působit jako přirozený prostředník mezi státem a občany.

„Existují další životní situace, kam by se dala NZÚ rozšířit. Když jsem například na katastru a přepisují nemovitost, měl bych dostat leták s informacemi. Stejně tak když přijdu se záměrem na stavební úřad nebo když dostanu nový smart meter místo starého elektroměru. Do budoucna apelují na to, aby se podařilo lépe podpořit komunitní aktivity. Představují si i užší partnerství s obcemi, kdy podpora může jít přes obce místním spolkům na to, že pomohou spoluobčanům s energetickými úsporami,“ připomněl potřebu dalšího rozšíření i poslední z panelistů Antonín Lupíšek, ředitel pro vědu a výzkum Univerzitního centra energeticky efektivních budov ČVUT v Praze a hlavní garant pracovní skupiny Cirkulární stavebnictví a šetrné materiály v České radě pro šetrné budovy. ●

► Platforma pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru

Na odborné konferenci konané 19. června 2025 bylo podepsáno memorandum o spolupráci mezi státní správou (SFŽP ČR), nezávislým portálem Refsite a šestnácti odbornými organizacemi z oboru stavebnictví a OZE. **Podpisem partneři symbolicky stvrdili snahu o hlubší propojení s cílem vytvořit společnou platformu pro odstraňování bariér, které brání zvýšení tempa renovací budov.**

„Velmi častá otázka žadatelů je, jak si mají vybrat kvalitní firmu. Ačkoliv lze využít tradiční způsoby ověřování – doporučení od známých či vyhledávání referencí na internetových stránkách a diskusních fórech – zjistili jsme, že neexistuje dostatečně nezávislý a komplexní systém hodnocení, na jehož základě by si člověk mohl vytvořit ověřený úsudek. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli učinit další významný krok a podepsat memorandum o spolupráci mezi státní správou, odbornými asociacemi a partnery z praxe,“ uvedl ředitel SFŽP ČR Petr Valdman.

Česká republika, stejně jako další země Evropské unie, má cíl alespoň ztrojnásobit

tempo renovací budov. Bez tohoto zrychlení nebude možné dosáhnout klimatických cílů, k nimž se Česko hlásí. Zároveň má Česko k dispozici bezprecedentní a do budoucna neopakovatelné množství prostředků v různých fondech Evropské unie, které jí mohou pomoci tuto obrovskou výzvu financovat.

Ukazuje se však, že větší problém než nedostatek financí je často celková obtížnost a komplexita renovace pro individuální investory, a to jak ve fázi přípravy, tak ve fázi realizace, vyplývající mimo jiné z obrovské fragmentace renovačního trhu.

Aby se tyto bariéry systematicky odstraňovaly, je nutná koordinace mezi řadou aktérů, kterou má zlepnít právě memorandum. SFŽP ČR jako správce dotačních programů v oblasti energetických úspor a ochrany životního prostředí a Refsite jako provozovatel nezávislého portálu pro sdílení a hodnocení referencí firem ze stavebnictví tak přistoupily k memorandu vyjadřujícímu společný zájem na zvyšování kvality dodavatelů úsporných technologií a zateplování budov. Třetí stranou jsou pak oboroví experti, mezi nimi například Asociace pro využití tepelných čerpadel, Čech kamnářů České republiky nebo Česká rada pro šetrné budovy.

Memorandum má za cíl podpořit zvyšování tempa renovací budov v Česku a odstranit bariéry, které brání efektivní modernizaci bytového fondu. Měla by se zvýšit kvalita a spolehlivost dodavatelů úsporných technologií a stavebních řešení, vzniknout nástroje technické asistence (například průvodci renovacemi, ověřené databáze firem), zajistit nestrannost a transparentnost a sdílet data a zkušenosti a podporovat inovace. ●

► **V roce 2007 po rozšíření schengenského prostoru zůstala celnice na Žitavské ulici v Hrádku nad Nisou prázdná.** Město ji následně v roce 2008 získalo od státu do svého majetku, ale představy o tom, co v ní bude, nevyšly.

Z BÝVALÉ CELNICE JE ÚSPORNÁ SLUŽEBNA POLICIE

Nakonec se ale našlo logické využití. V roce 2022 byla rekonstruovaná budova slavnostně předána cizinecké policii. A tak slouží dodnes, čeští policisté v ní fungují společně s německými kolegy. Obnova budovy stála 16 milionů korun. Oproti plánu ale bylo potřeba opravit i hromosvody, střešní krytinu a přečerpávací jímku, takže náklady oproti předpokladům o něco vzrostly. Město získalo část financí na snížení energetické náročnosti budovy z Národního plánu obnovy.

Budova byla kompletně přestavěna zevnitř: od suterénu po půdu vznikly nové kanceláře, společenské místnosti, školící prostory i hygienické zázemí. Interiéry jsou přizpůsobeny pro práci až třiceti policistů. Zvláštní důraz byl kladen na bezpečnost a moderní technologie: v objektu byla nainstalována vzduchotechnika, nové rozvody, zateplení podkroví i tepelné čerpadlo.

Exteriér však zůstal věrný původní podobě. Byla zachována historická fasáda z třicátých let dvacátého století včetně členění a barevnosti. Vyměněna byla okna i dveře, mříž se instalovaly jen v přízemí a střecha prošla kompletní rekonstrukcí včetně nového hromosvodu.

Od října 2022 slouží budova jako detašované pracoviště cizinecké policie Libereckého kraje. Objekt poskytuje zázemí pro služební výjezdy, schůzky a školení a je považován za významný prvek při zajištění bezpečnosti ve strategickém regionu Trojmezí.

Výstavba budovy bývalé celnice začala v listopadu roku 1931 a už v červenci roku následujícího se do ní stěhovaly kanceláře. Ještě v témže měsíci se začala bourat původní budova z roku 1858, aby na jejím

místě vyrostla garáž a váha. Svému účelu sloužila celnice do záboru Sudet v roce 1938. Po druhé světové válce zde hraniční přechod nebyl a budova začala jako celnice fungovat zase až v roce 1993, kdy byl hraniční přechod na Žitavské znovu otevřen. Když město budovu získalo v roce 2008 do svého majetku, bylo vyvíjeno úsilí, aby zde vznikla restaurace a informační centrum pro turisty. Zájemci se ale nenašli. Nějakou dobu tam fungovala herna. ●

O MĚSTĚ

Město Hrádek nad Nisou leží na hranicích tří států, dva kilometry od města se nachází česko-německo-polské trojmezí. Město se rozkládá na severním úpatí Lužických hor v Žitavské pánvi, asi dvacet kilometrů severozápadně od krajského města Liberec. Městem protéká řeka Lužická Nisa. První písemná zmínka o městě je z roku 1287. V devatenáctém a dvacátém století bylo město střediskem hlavně textilního a strojího průmyslu. V období druhé světové války pracovaly stovky zahraničních dělníků na nucených pracích ve zbrojní továrně Spreewerk i dalších podnicích. V okolí města se od devatenáctého století těžil lignit, po dlouhou dobu hlubinně. Až v roce 1957 byl otevřen povrchový důl Kristýna, ve kterém se lignit dobýval do roku 1972. Dnes je důl zatopený a využíván k rekreaci. Město svou polohou poblíž česko-německo-polského trojmezí pěstuje čilou spolupráci se svými sousedy na úrovni škol, spolků i hospodářství. Pro svůj rozvoj hojně využívá podporu evropských i národních dotačních programů a s jejich čerpáním má bohaté zkušenosti.

► Zateplit, ušetřit, bydlet lépe a kvalitněji – dvouleté partnerství státu a stavebních spořitelen přináší výsledky

Foto: archiv SFŽP ČR

Před dvěma lety, v červnu 2023, podepsalo Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo financí se stavebními spořitelkami **Memorandum o spolupráci na energetické transformaci českých domácností, které deklarovalo společný zájem na podpoře udržitelného a energeticky úsporného bydlení v Česku.**

Memorandum zavedlo první finanční nástroj svého druhu v Česku, který kombinuje státní dotace se zvýhodněným úvěrem od stavebních spořitel. To mělo zásadní vliv na vývoj nabídky stavebních spořitel a na rozšíření služeb pro občany o dotační poradenství. I díky tomu došlo ke zvýšenému zájmu o zvýhodněné úvěry na rekonstrukce s energetickými úsporami a velmi dynamicky narostl celkový objem úvěrů ze stavebního spoření, který v roce 2024 dosáhl 51,5 miliardy korun a meziročně se zvýšil o 45 %. Pozitivní je, že se cesta k vlastnímu bydlení otevřela i pro mladé nebo nízkopříjmové rodiny. Projekty měly navíc i ekologický dopad v podobě výrazné úspory energií o 40 až 60 % na dům, a to především díky zateplení, obnovitelným zdrojům a modernizaci systému vytápění.

„Díky jedinečnému finančnímu nástroji v podobě dotačního programu Nová zelená úsporám a dostupných úvěrů stavebních spořitel, který jsme před dvěma lety představili, jsme rozšířili okruh domácností, jež se mohou pustit do energeticky úsporných renovací svých domů a snížit si tak měsíční náklady na energie. Tato kombinace se ukázala jako velmi dobře nastavený nástroj, který umožňuje především mladým rodinám a nízkopříjmovým domácnostem pořídit si energeticky úsporné a šetrné bydlení, což potvrzují i data stavebních spořitel. Od spuštění zvýhodněných úvěrů si o ně požádalo 1 960 domácností, a to jak v rámci komplexních renovací z podprogramu Oprav dům po babičce,

tak od letošního února i v rámci dílčích opatření, jako je zateplení z Nové zelené úsporám Light. Zaujímavý je také fakt, že průměrný úvěr si lidé brali ve výši 1,5 milionu korun s dobou splatnosti na více než 19 let, zájemci tedy využívají možnosti rozložit si splátky na delší časové období,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík a dodal: „Těší mě také, že zájem o komplexní a udržitelné rekonstrukce stále roste a celkově si o renovaci domu v programu Oprav dům po babičce podalo žádost již 13 a půl tisíce lidí.“

Stavební spořitelny poskytují dotační poradenství na základě memoranda od ledna 2024. „Za rok a půl jsme pomohli více než 27 tisícům zájemců o dotace na zateplení, výměnu oken, instalaci tepelných čerpadel a fotovoltaiky,“ uvádí k rekapitulaci výsledků Libor Vošický, předseda Asociace českých stavebních spořitel (AČSS) a generální ředitel Stavební spořitelny České spořitelny.

Profesionální dotační poradenství, kde lidé mohou získat informace k dotačním programům, poskytují stavební spořitelny přímo na vlastních pobočkách nebo pobočkách mateřských bank, a to zhruba na 1 400 místech po celé republice.

„Právě tato blízkost poradenských míst přispěla k vyšší informovanosti a dostupnosti dotací i pro lidi v menších obcích do 5 000 obyvatel, což se pozitivně projevilo na počtu realizovaných rekonstrukcí. Je vidět, že na kombinaci dotačního poradenství a výhodného úvěru lidé slyší, zvláště když úvěry stavebních spořitel mají hned několik výhod – nevyžadují zajištění nemo-

vitostí, a přesto zůstává možnost dlouhé splatnosti, tím pádem i nízkých měsíčních splátek,“ dodává Pavel Čejka, místopředseda Asociace českých stavebních spořitel (AČSS) a generální ředitel Raiffeisen stavební spořitelny, s tím, že nejčastějšími typy podpořených opatření byly zateplení fasád a střech, výměna oken a instalace fotovoltaických panelů.

„Zájem o úvěry v kombinaci s dotací potvrzuje, že cesta propojení veřejných a soukromých finančních zdrojů funguje. Díky tomu může více domácností investovat do energeticky úsporného bydlení bez nutnosti vlastních úspor nebo složitého ručení, což je obzvláště důležité v regionech s nižší ekonomickou aktivitou. Tento model dokonce oceňují i evropské instituce, jako je Evropská investiční banka, která jej vnímá jako příklad efektivního využití investičních prostředků,“ říká Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

Dalším krokem spolupráce stavebních spořitel a státu pak byla nová nabídka úvěru s mimořádně výhodnou úrokovou sazbou v rámci dotačního programu Oprav dům po babičce. Nový úvěr je spolufinancován Státním fondem životního prostředí ČR ze zdrojů Modernizačního fondu a je navržen tak, aby podpořil úsporná opatření související s rekonstrukcí domů. Jedná se o důležitý krok směrem k energetické úspornosti a udržitelnému bydlení. Půjčka ze stavebního spoření přitom řeší financování energeticky úsporných opatření při modernizaci domů určených k trvalému bydlení, a to bez zástavy nemovitosti.

„Nejvíce dotačních projektů bylo realizováno v krajích s vyšším podílem staršího bytového fondu, nejčastěji tedy přicházeli klienti z Jihočeského kraje. Od začátku fungování jich bylo 4 020. Silné zastoupení v přeměně bytového fondu měl také Středočeský kraj – 3 199, ale například i Praha, kde se realizovalo celkem 3 028 projektů. Do TOP 5 regionů se zařadily ještě dva moravské – Moravskoslezský s 2 521 žádostmi o dotace a Jihomoravský s počtem 2 508. Naopak nejméně dotací bylo vyřízeno v kraji s nejnižším počtem obyvatel v republice, tedy v Karlovarském, a to s počtem 551 žádostí,“ doplňuje Martin Vašek, první místopředseda Asociace českých stavebních spořitel a generální ředitel ČSOB stavební spořitelny.

Zatímco v roce 2024 statistiky zaplnil dotační titul Oprav dům po babičce zhruba dvěma pětina, letos v dubnu aktuální čísla ukazují, že má v podstatě stejná čísla s programem Nová zelená úsporám Light. Program Nová zelená úsporám byl restrukturalizován a rozdělen na dva tituly, a to Oprav dům po babičce, který se zaměřuje na komplexní renovace rodinných domů, a Nová zelená úsporám Light na dílčí úsporná opatření zejména se zvýhodněním pro seniory a nízkopříjmové domácnosti.

Na poradenská místa stavebních spořitel se obrátilo více než 27 tisíc žadatelů o dotace. ●

► KRAJINÁŘSKÝ PARK MOŠNICE V KLADRUBSKÉM POLABÍ – KRAJINA SLEPÝCH ŘÍČNÍCH RAMEN A KOČÁROVÝCH KONÍ

Krajinářský park Mošnice v jedinečném prostředí Kladrubského Polabí založil před sto třiceti lety zahradní architekt Anton Umlauf, vrchní ředitel dvorských zahrad ve Vídni. **Toto jedinečné dílo z konce devatenáctého století se rozkládá na 75 hektarech a jeho základy tvoří slepá ramena Labe a okolní lužní les.**

Původní dřeviny tu byly doplněny řadou vzácných introdukovaných taxonů, vysazených v působivých scénériích, avšak ty zcela vymizely v důsledku využívání parku k intenzivnímu chovu a lovu bažantů a zvěře, pro kterou byly výsadby zahuštěny smrkem ztepilým.

Živelné výsadby smrku nejenže zničily malířsko-krajinářskou kompozici parku, ale hlavně škodily staletým dubům a dalším dřevinám. Tento stav nebyl nadále udržitelný, a proto se za přispění dotace z OPŽP přistoupilo k revitalizaci celé lokality s významnou podporou biodiverzity v souladu s vyhlášením evropsky významné lokality Kladruby nad Labem.

Krajina Kladrubského Polabí je pro své detailně promyšlené uspořádání polí, luk, pastvin, lesních porostů, parkových krajinových prvků a řeky Labe nezměnitelnou scénérií. Nejde tu ale jen o krajinu samotnou, již výrazně definuje právě řeka, která ji harmonicky doplňuje a vytvořila v ní půvabná zákoutí, ale také její propojení s působením člověka v posledních několika stoletích.

V samotném srdci krajinné památkové zóny se nachází Národní hřebčín Kladruby nad Labem: díky svým jedinečným vlastnostem je zdejší krajina již přes čtyři sta let domovem unikátního plemene starokladrubského koně.

Ferme Ornée a zápis do UNESCO

Krajina národního hřebčína je kombinací dvou kategorií kulturní krajiny, a sice živé, organicky se vyvíjející krajiny s dominantním funkčním určením a krajiny záměrně komponované člověkem, představující výjimečně dokonalý typ specializovaného okrasného statku, ferme ornée, zabývajícího se chovem ceremoniálních kočárových koní.

Takto zaměřená krajina obsahuje prvky krajinné kompozice v souladu se zásadami francouzské zahrady v podobě nejrůznějších os, cest, alejí, stromořadí, vodotečí a symetrických staveb. Respekt a úcta ke zdejší

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje

8 908 476 Kč

Dotace z EU

7 572 204 Kč

krajině jsou viditelné i v začlenění středně klasicistní architektury do krajiny – svým uspořádáním ji nenarušuje, ale naopak ji doplňuje a nechává vyniknout její krásy, které se proměňují s každým ročním obdobím.

Výrazné jsou také prvky anglické krajinářské tvorby, které byly uplatněny právě při tvorbě krajinářského parku Mošnice, v němž je krajinářská scénérie inspirována principy malířské perspektivy. Pracuje s barevností bohatého sortimentu dřevin pro vytváření prostorových iluzí a efektů, které se zrcadlí na hladině jezer vzniklých ze slepých ramen Labe.

V roce 1995 byl národní hřebčín vyhlášen kulturní památkou a v roce 2002 národní kulturní památkou. V roce 2007 byly hřebčín a kulturní krajina zapsány na indikativní seznam České republiky pro zápis na Seznam světového dědictví UNESCO.

V lednu 2018 Česko předložilo oficiální nominační dokumentaci Krajina pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubech nad Labem na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO s cílem uchovat mimořádnou hodnotu krajiny pro budoucí generace a udržet v Kladrubském Polabí tradici chovu starokladrubského koně.

Po rozhodnutí Výboru pro světové dědictví na jeho zasedání v ázerbájdžánském Baku je krajina pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubech nad Labem od 10. července 2019 zapsána na Seznam památek světového dědictví.

„Právě myšlenka zapsání hřebčína na Seznam světového dědictví kvůli jeho jedinečnosti byla prvním impulsem pro vznik projektu Revitalizace krajinářského parku Mošnice,“ říká Kristina Chaloupková, vedoucí střediska Služby pro veřejnost a komunikace z Národního hřebčína Kladruby nad Labem. S celým nápadem tehdy přišel tým specialistů, kteří připravovali nominační dokumentaci k zápisu do UNESCO.

Důležitou roli hrají v kompozici parku slepá říční ramena Labe, zajišťující zrcadlení promyšleně uspořádané barevnosti zeleně. Kompozice počítá s proměnlivostí vegetace během dne a během roku. Tvůrce parku Anton Umlauf sesadil dřeviny tak, aby kontrastně působily po celý rok, což lze demonstrovat na skupině stromů smrk ztepilý, habr obecný, jírovec maďal, nebo aby vytvářely rozdílné obrazy ráno, v poledne či večer při pohledu na stejnou scénérii.

PŘÍRODNĚ
KRAJINÁŘSKÝ PARK
MOŠNICE

je výjimečným romantickým krajinářským parkem. Základem jeho kompozice jsou původní porosty lužního lesa a dochované meandry neregulovaného Labe. Po vzoru Průhonického parku využívá kompozice parku Mošnice všech nástrojů malířské perspektivy a prosvětluje scénérie parku různými valéry od žlutozelených kvetoucích lip nebo světle zelených vrb přes bělavé koruny rozkvetlých kaštanovníků setých až po bílé koruny rozkvetlých jírovců, katalp, vzácně hrušně Tatarovy nebo lip stříbrných a topolů bílých v kontrastu s temnými skupinami smrků ztepilých, javorů a buků.

Foto: Jiří Podrazil

Foto: Michaela Pumorchová

„Byli to především zaměstnanci národního hřebčína, krajinářský architekt Přemysl Krejčířík, Národní památkový ústav, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a další odborníci na dendrologii, botaniku, entomologii a další,“ vypočítává.

Dlouhý příběh jedinečného projektu

Z hlediska přípravy projektu se jednalo o velmi dlouhodobý proces. „Vycházelo se ze studie proveditelnosti obnovy přírodně krajinářského parku Mošnice od kolektivu Ivany Trpákové z roku 2006 a z návrhů Management Plánu národního hřebčína z roku 2012, který zpracovala firma New Visit pod vedením Tomáše Jiránka,“ přibližuje pozadí projektu Kristina Chaloupková. Podkladem pro projekt byly archivní materiály Národního památkového ústavu, historické letecké snímky a dendrologické a entomologické výzkumy.

„Projekt byl připravován již od roku 2016 a v roce 2017 byla podána žádost o dotaci na projekt Revitalizace zeleně a vybraných historických objektů NKPHřebčín Kladruhy nad Labem z Integrovaného regionálního operačního programu,“ vzpomíná. Projekt ale tehdy nebylo možné realizovat

kvůli nedostatku alokovaných finančních prostředků. Dále se hledaly finanční zdroje a projekt byl rozdělen na více částí.

Národní hřebčín Kladruhy nad Labem pak podal v rámci Operačního programu Životní prostředí žádost na revitalizaci krajinářského parku Mošnice a v roce 2020 bylo vydáno rozhodnutí o přidělení dotace. V témže roce následoval výběr dodavatele realizací prací a ještě téhož roku byl projekt kompletně proveden.

Z dotace byla financována projektová příprava, činnost autorského a technického dozoru, biologické průzkumy a samozřejmě

samotná realizace akce jako přípravné práce, kácení, drcení klestu a pařezů, výsadby vzrostlých stromů, výsev lučních travníků i tříletá následná péče. Ta byla ukončena na podzim roku 2023 a v současné době je projekt předložen k závěrečnému vyhodnocení.

„Zásadním přínosem projektu byla rehabilitace původní kompozice krajinářského parku, obnovené průhledy, podpořené solitéry dřevin a stabilizace stromových veteránů. Zajásala přítomná fauna i flora, jejíž biodiverzita je viditelně obnovena. Z Mošnice se opět stal příjemný prostor pro volně žijící zvěř, četné návštěvníky a především pro starokladrubské koně, kteří se v parku pravidelně každý den pohybují,“ shrnuje Kristina Chaloupková povedený projekt, který je kromě jiného také prezentován Evropskou komisí coby projekt referenční.

Stačí Kladrubské Polabí navštívit a hned je jasné, že zdejší krajina nese všechny významné atributy svého účelu – chovu a výcviku kočárových koní – a postupně se vyvinula do nejvyšší estetické podoby odrážející její císařský význam a funkci, jež postupem času dala vzniknout jedinečnému typu okrasného statku. Právě díky svému účelu byla krajina Kladrubského Polabí po čtyři století dějin evropské civilizace spojena s nejvyššími stupni společenské hierarchie a jako taková ilustruje důležité období v moderních evropských dějinách, kdy společenské elity obdivovaly a podporovaly jedinečný chov starokladrubských koní. Z tohoto pohledu představuje naprosto ojedinělý a souhrnný příklad jezdecké kultury v Evropě. ●

Po desítkách let zmizely náletové a nepůvodní dřeviny, vrátila se původní mozaikovitá struktura krajiny, kde mohou znovu žít i chráněné druhy rostlin a živočichů. Prostor dostaly solitérní duby, obnoveny byly také louky.

Starokladrubský kůň

Starokladrubští koně, kteří se v krajině Kladrubského Polabí chovají již více než čtyři sta let, jsou nejstarším původním českým plemenem koní a také jedním z nejstarších plemen na světě, navíc nejspíš jediným, které bylo vyšlechtěno pro tažení kočárů císařů a králů.

Jedná se o teplokrevné plemeno řadící se k takzvaným barokním rasám, které vzniklo na podkladu starošpanělské a staroitalské krve. Starokladrubští koně byli původně chováni v různých barevných variantách, od konce osmnáctého století jsou ale chováni pouze v barvě bílé a vrané. Ve své době byli pro ceremoniální účely císařského dvora využíváni bělouši, zatímco vraníci sloužili také církevním hodnostářům.

Typickým znakem starokladrubských koní je klabonosá neboli konvexní hlava s výrazným velkým živým okem, vysoko nasazený mohutný klenutý krk s méně zřetelným kohoutkem, široký a hluboký hrudník, mohutná široká záď, dobrý kostnatý fundament a strmější lopatka umožňující typický pohyb těchto koní – kadení a prostorné chody s vysokou akcí hrudních končetin v klusu.

Zatímco bělouši byli v kladrubském hřebčíně chováni bez přerušování, stádo vraníků bylo ve třicátých letech minulého století téměř zcela zlikvidováno a rozprodáno. V roce 1938 se profesor František Bílek rozhodl plemeno vraníka regenerovat. K tomu se ve Výzkumné stanici pro chov koní ve Slatiňanech u Chrudimi využívala geneticky příbuzná plemena, lipicáni a starokladrubští bělouši. Regenerační proces byl úspěšně zakončen v roce 1973 a nyní probíhá fáze udržovacího šlechtění.

Národní hřebčín Kladruhy nad Labem má dlouhodobě k dispozici cca 30 plemenných hřebců a 130 plemenných klisen (65 bělek a 65 vranek). V odchovu, to znamená do stáří přibližně tří let, je tu asi 250 koní.

Od roku 1996 je populace starokladrubských koní uzavřena přílivu krve jiných plemen koní, jelikož kromě chovu v Národním hřebčíně Kladruhy nad Labem je dostatek kvalitních plemenných jedinců i v privátních chovech. Soukromé chovatele tohoto jedinečného plemene najdeme i v zahraničí, především v Polsku a v německých mluvících zemích, ale i v USA nebo v Asii.

Foto: Lucie Macáková

Ojedinělost a komplexnost krajiny s architekturou a soužití starokladrubského koně s člověkem je světovým fenoménem, který si zaslouží být chráněn, rozvíjen a prezentován. Krajině Kladrubského Polabí a její charakteristické scénérii je proto státem věnována náležitá pozornost v rámci ochrany přírody a péče o ni.

Starokladrubský kůň je opravdovým světovým unikátem jak pro svůj původ, tak i jako ukázka úspěšné chovatelské práce, jíž se podařilo vzkřísit ojedinělé původní české plemeno.

Po celá staletí byl účelově šlechtěn jako kočárový kůň pro císařský dvůr, ale své místo a využití si našel i v současné době. Starokladrubští koně se skvěle hodí pro soutěže spřežení a klasickou drezuru. Pro svoji klidnou a vyrovnanou povahu jsou často využíváni pro hipoterapii a jsou ideálními partnery pro volnočasové ježdění. Starokladrubské koně můžeme ovšem potkat i v parcích a ve městech, jako jsou Pardubice, Ostrava či Praha, kde jsou využíváni pro pracovní účely u jízdní policie. Kromě toho je starokladrubský kůň k vidění při různých slavnostech a kulturních akcích nejen po celém Česku, ale i v Evropě.

V roce 1993 započala spolupráce Národního hřebčína Kladruhy s dánským královským dvorem a od té doby jsou tu dánským královským podkoním pravidelně vybírání bělouši pro potřeby dvora. Mezi nejvýznamnější okamžiky cere-

moniální služby starokladrubských běloušů pro krále Frederika X. patří novoroční projížďka Kodaní, přijímání diplomatů, výročí v královské rodině, královské svatby nebo přesun královské rodiny na letní sídlo. V Dánsku je instituce království vnímána velmi pozitivně a lid má ke své královně velmi vřelý vztah, a tak i do paláce Christiansborg míří spousta návštěvníků a turistů, kteří tu denně mohou obdivovat bílé koně, přilehlé muzeum a kočárovnu.

Od roku 2004 používá starokladrubské koně pod sedlem i švédská královská jezdecká garda, jezdí na nich hudebníci, a to trumpetisté. Spolu se širským koněm, kterého v rámci této královské gardy sedlají bubeníci, se jedná o jediná dvě importovaná plemena používaná v královské jezdecké gardě ve Švédsku. V ostatních případech používají výhradně švédské teplokrevníky. V současné době sedlají ve Stockholmu celkem osm starokladrubských koní. Každý z nich prošel přísným výběrem z hlediska zdraví, povahových rysů a exteriéru. Vždy tu požadují čistě bílého, elegantního koně velkého rámce. ●

► Hrdinové zelené energetiky 2025: domácnosti a obce na moderní vlně

Pojďte se inspirovat nejvýznamnějšími projekty, autory a osobnostmi, kteří posouvají českou energetiku k udržitelnosti a inovacím.

Soutěž Hrdinové moderní energetiky, v prvním ročníku iniciovaná Svazem moderní energetiky, zná nejlepší projekty. Odborná porota, složená ze dvou desítek expertů včetně ministra životního prostředí Petra Hladíka či ředitele Státního fondu životního prostředí ČR Petra Valdmana, vybrala vítěze ve čtyřech hlavních kategoriích a byly uděleny i zvláštní ceny poroty za inovativní přístupy.

Porota vybírala oceněné projekty ze čtyř desítek nominovaných řešení. Mezi finalisty

se dostaly komplexní realizace kombinující využití obnovitelných zdrojů energie, systémy akumulace či energetické účinnosti. Porota rozhodovala na základě kritérií udržitelnosti a replikovatelnosti, ale také přínosů pro ekonomiku a dekarbonizaci nebo zapojení místní komunity. Ministr životního prostředí Petr Hladík spolu s dalšími hodnotiteli zdůraznil význam rozvoje obnovitelných zdrojů pro českou konkurenceschopnost i energetickou bezpečnost.

„První ročník Hrdinů moderní energetiky potvrdil, že v Česku máme řadu šikovných projektantů a projektantek, které umí propojit oblasti úspor, obnovitelných zdrojů energie či systémy flexibility a akumulace. Je velmi důležité nabídnout úspěšná řešení, protože právě inspirativní projekty posouvají celou energetiku o velký kus dál a pomáhají šetřit peníze i přírodu,“ zhodnotil výsledky prvního ročníku za pořadatele ocenění programový ředitel Svazu moderní energetiky Martin Sedlák.

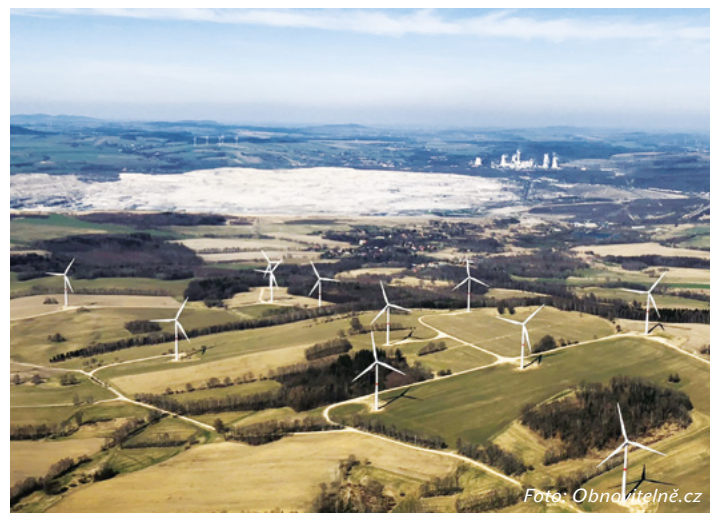
Rekapitulace vítězných projektů

OBNOVITELNÉ ZDROJE PRO ČESKOU EKONOMIKU

1. místo: Větrný park Václavice (JRD Group)

Větrný park Václavice u Hrádku nad Nisou na Liberecku představuje největší nově postavený větrný park v Česku za poslední dekádu. Větrné elektrárny vybudované společností EEH, s. r. o., součást skupiny JRD, tvoří třináct moderních větrných turbín o celkovém výkonu 26 MW. Ročně vyrobí čistou energii pro ekvivalent spotřeby ve zhruba 17 tisících domácnostech a ušetří až 52 tisíc tun oxidu uhličitého. Projekt vyniká také aktivním zapojením místní komunity a důrazem na minimální environmentální dopady – monitoring neprokázal negativní vliv na ptactvo ani netopýry.

„Větrný park Václavice si takové ocenění zaslouží. Nejen proto, že je to krásný a moderní zdroj čisté energie, ale také proto, že tento projekt jasně ukazuje, že „když se chce, tak to jde“,“ uvedl Marek Lang, člen správní rady JRD Group.

CHYTRÁ ENERGIE PRO MĚSTA, OBCE A KOMUNITY

1. místo: Energeticko-odpadový systém Cirkula ve Slavičíně (autoři: Oldřich Kozáček, BTH Slavičín, a Lukáš Dobeš, TEDOM)

Město Slavičín spustilo unikátní systém, který kombinuje využití odpadu k výrobě energie, pokročilou rekuperaci a sdílení energie ve veřejných budovách a domácnostech. Projekt významně přispívá ke snižování emisí a funguje jako vzor pro ostatní obce.

„Nejvíc jsem pyšný na to, že v jediném místě se kombinuje obrovské množství jednak obnovitelných zdrojů energie, jednak jiných aspektů udržitelného rozvoje, které můžeme nejenom poskytovat formou například tepla do domácností, ale i ukazovat veřejnosti a dětem,“ komentuje vítězný projekt starosta Slavičína Tomáš Chmela.

PODNIKÁNÍ S ČISTOU STOPOU

1. místo: NEUFE – Komplexní systém nakládání s energií (autor: Energy Power Solutions)

Komplexní systém nakládání s energií představuje inovativní řešení pro moderní strojírenskou výrobu, které zajišťuje bezvýpadekový provoz a výraznou energetickou úsporu. Díky integraci fotovoltaické elektrárny, bateriového úložiště, kogeneračních jednotek a akumulace tepla do jednoho sofistikovaného systému dosahuje firma vysoké energetické efektivity, stability a flexibility. Projekt navíc významně přispívá ke snižování emisí a podpoře zaměstnanosti v regionu.

„Základním důvodem pro realizaci projektu bylo to, že v továrně NEUFE provádí zakázkovou strojírenskou výrobu se stroji, které jsou velice citlivé i na mikrovýpadky. Vzniklo proto rozhodnutí udělat zálohu celé firmy pomocí dvojité konverze, což nám umožňuje úplně odstínit nepříznivé vlivy z vnější sítě,“ popisuje klíčové výhody projektu Antonín Škapa z Energy Power Solutions.

ZELENÁ ENERGIE PRO DOMÁCNOSTI

1. místo: Kompletní rekonstrukce domu z 50. let vybavená chytrou fotovoltaikou s kladnou bilancí energie (autor a majitel domu: Radek Šindel)

Projekt představuje inspirativní příklad proměny běžného rodinného domu na moderní, energeticky soběstačné a komfortní bydlení. Majitel domu Radek Šindel provedl zásadní rekonstrukci podle principů Nové zelené úsporám včetně kvalitního zateplení, instalace rekuperace, tepelného čerpadla a chytré fotovoltaické elektrárny s bateriovým úložištěm. Díky kombinaci těchto technologií dům pokrývá až 70 % své spotřeby (včetně nabíjení elektromobilu) z vlastních obnovitelných zdrojů, přičemž vyrobená energie v ročním úhrnu převyšuje spotřebu.

„I starý dům lze předělat do absolutně moderního bydlení. Pojem pasivní dům je podle mě už zastaralý a možná by se mělo přejít k pojmu „aktivní“, protože náš dům je v součtu energeticky přebytkový včetně nájezdu elektromobilu,“ komentuje ocenění Radek Šindel.

INOVATIVNÍ PŘÍSTUPY NOVÉ ENERGETIKY

Porota vybrala také inovativní řešení, která ukazují budoucnost digitální či flexibilní energetiky. Jde například o aplikaci IQstat, díky které může domácnost ušetřit na energiích. Zakladatelem projektu je Šimon Falta, který IT řešení začal vyvíjet ještě před maturitou a nyní ho úspěšně rozvíjí během studia na vysoké škole.

Dalším oceněným je společnost Delta Green, s. r. o., první certifikovaný blok domácností ve střední Evropě, které pomáhají vyrovnávat síť. Zvláštní ocenění dostala také společnost Decci, a. s., za projekt Energy nest: moderní zdroj energie, který dokáže flexibilně reagovat na přebytky či nedostatky v síti a mimo aktivaci služby je v pohotovostním režimu s nulovou emisí stopou a bez neefektivního využívání paliva. ●

Foto: PFMU

► DEŠŤOVÁ VODA PROSPÍVÁ ROSTLINÁM VE SKLENÍCÍCH BOTANICKÉ ZAHRADY PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY

Pitná voda není neomezeným zdrojem a Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně se rozhodla být příkladem toho, že existují způsoby, které nejenže ji šetří, ale navíc jsou pro některé druhy rostlin vhodnější zálivkou.

V rámci zavádění nových ekologických opatření se tu namísto 1000 litrů pitné vody denně používá zachycená dešťová voda, která svými vlastnostmi rostlinám více vyhovuje a ty se pak nemusí tolik hnojit a postříkovat.

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity se nachází v brněnské městské části Veverí. Jednotlivé části zahrady představují různé zeměpisné oblasti výběrem typických druhů rostlin. K vidění jsou tu nejen zástupci mírného pásma, ale také rostliny z Japonska i Číny a ve sklenících o rozloze 1100 metrů čtverečních pak ještě rostliny tropické, kapradiny, palmy, kaktusy a sukulenty nebo bromélie a orchideje.

A právě potřeba dalšího zdroje vody na zálivku ve sklenících a okolních budovách stála za vznikem projektu vybudování nádrže na zachytávání dešťové vody. „Zalévalo se tu

pitnou vodou z vodovodního řádu,“ říká Magdalena Chytrá, vedoucí univerzitní botanické zahrady. Tato voda je ale tvrdá a zasoluje substrát, nechává na listech bílé skvrny a ucpává rostlinám průduchy. „Způsobuje to menší odolnost

rostlin vůči chorobám a škůdcům a naopak větší potřebu pesticidů. Také nebylo kvůli ucpávání trysek vápníkem možné používat mlžící systém a dalším důvodem byla samozřejmě potřeba šetřit jakoukoli vodou a nene-

Ve sklenících jsou také mluvicí panely s výkladem v českém a anglickém jazyce a je možné si zde zakoupit informační materiály a tištěné průvodce.

Foto: PFMU

Foto: PFMU

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně je otevřena celoročně, přičemž venkovní expozice na ploše zhruba 1,5 hektaru jsou volně přístupné, zatímco do skleníků je možné se dostat po zazvonění na zvonek u vchodu pod točitým schodištěm, kde je i plán zahrady.

chávat dešťovou vodu bez užítu odtékat do kanalizace,“ vysvětluje Magdalena Chytrá.

O tomto problému se podle jejích slov mezi zaměstnanci dlouho mluvilo, a tak sama iniciovala, aby se hledalo dostupné a efektivní řešení. „Nechala jsem zadat studii proveditelnosti a využitelnosti,“ popisuje a dodává, že botanické zahrady v Česku jsou členy Unie botanických zahrad ČR, která slouží mimo jiné ke vzájemnému sdílení dobré praxe. „I odtud tedy plynuly nějaké nápady.“

Hlavním popudem nebyla finanční úspora

Spolu s projektovým oddělením děkanátu fakulty pak našli vhodný dotační titul z Operačního programu Životní prostředí, který poskytl více než 80 % financí na realizaci. „Byla to jednorázová akce a sloužila čistě na realizaci jednoho projektu, a to vybudování zachytivé nádrže na dešťovou vodu a spuštění systému zálivky,“ připomíná Magdalena Chytrá.

Při přípravě projektu v botanické zahradě vycházeli ze studie, která měřila spotřebu vody ve sklenících, což je okolo 1000 litrů denně, a to v průběhu celého roku, dále pak srážky v Brně, jejich množství a rozdělení během roku a z toho vycházející skutečnost, zda se nádrž vyplatí, jak má být velká v souvislosti s prostorovými možnostmi zahrady, jejím umístěním a vyústěním stávající kanalizace. „Když uvádím

vyplatí se, nemyslím ani tak finančně, co se úspory ceny za vodu týče, což je v celkovém součtu našich výdajů malá položka, neboť svou roli zde hraje i stočné a různé slevy za zasakování v areálu. Jde hlavně o to, kolik vody jsme vůbec schopni zachytit v různých obdobích, kolik jí přeteče do kanalizace při přívalových deštích a podobně,“ vysvětluje.

Vše vyšlo pozitivně a smysl nádrže byl studií podpořen, a proto také Státní fond životního prostředí ČR projekt podpořil. „Jedině

v zimních měsících, kdy velmi málo prší, bývá vody nedostatek a musíme se dočasně vrátit k zálivce pitnou vodou,“ popisuje Magdalena Chytrá. Jiné formy získávání vody ve městě nemají, případné studny se nesmějí používat pro možnou kontaminaci bakteriemi z kanalizace. „Je důležité pochopit, že nám nešlo primárně o finanční úsporu, ale o šetření vodou jako takovou, které bude v budoucnosti nedostatek. V některých městech už se v létě nesmí zalévat zahrady, a to by pro nás bylo fatální. Musíme mít vlastní zdroje,“ uvádí pádny argument.

Zodpovědnost vůči zdrojům je tu na prvním místě

Univerzita standardně vypisuje výběrová řízení na všechny akce a tento projekt nebyl výjimkou. „Po vysoutěžení začala realizační firma PSVS Structure pod dohledem Investičního oddělení rektorátu Masarykovy univerzity budovat nádrž, což se podařilo zvládnout během letních měsíců a na podzim roku 2020 byl spuštěn provoz,“ popisuje svižný průběh realizace projektu Magdalena Chytrá.

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
2 133 562 Kč

Dotace z EU
1 813 528 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFZP ČR

Foto: PFMU

Foto: archiv SFZP ČR

Foto: archiv SFZP ČR

Nádrž byla vybudována pod pergolou u skleníků v nezámrazné hloubce, a to z betonových dílů, které byly slepeny. Celý systém byl napojen na stávající dešťovou kanalizaci, kam teče i voda spadlá při zalévání ve skleníku na zem. „Tá byla výhoda, nemuselo se moc kopat jinde po zahradě. Ve skleníku byla ještě jedna, o trochu menší nádrž, a tak máme možnost zachytit celkem asi 45 metrů krychlových vody,“ poznamenává Magdalena Chytrá. Vnitřní nádrž je určena k přepuštění z vnější a ohřátí vody, aby se nezalávalo vodou studenou. „Kapacitu obou nádrží využíváme na maximum,“ dodává.

„Od spuštění systému vše funguje bez problémů,“ hodnotí Magdalena Chytrá. „Máme digitální řídicí jednotku s obrazovkou, na které se dají nastavit hladiny pro plováky, automatické nebo ruční přepuštění vody a také je zde zaznamenávána historie přepouštění,“ vysvětluje. „Vidíme aktuální stav vody v nádržích a kontrolky nás upozorňují na chyby a nedostatky vody. S výsledkem jsme nadmíru spokojeni. Mohli jsme vyčistit mlžící systém – jednoduše jsme trysky odmočili v octu a v letních měsících ho používáme ke snižování teploty ve sklenících. Půda ve sklenících se nezasoluje, na rostlinách nejsou bílé skvrny. Zlepšil se zdravotní stav rostlin,“ vypočítává nesporné a nemalé přínosy projektu. Připomíná, že jakékoli zadržování vody má nejen smysl, ale je nutností, kterou bychom měli konat na všech úrovních, kde to jen jde.

V Botanické zahradě Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně si dobře uvědomují, že k přírodním zdrojům se musíme chovat ohleduplně a zodpovědně, neboť nejsou neomezené. Kromě nádrže na zachytávání dešťové vody tu proto realizovali i další ekologická opatření. Například fontána, kudy ročně protéklo a bez využití odtekl do kanalizace asi 514 kubíků vody, nyní funguje na obě-

hové čerpadlo. Nově vybudovanou kolárnu kryje zelená střecha z místních druhů rostlin. A k nejbližším plánům patří zakoupení čističského stroje na mechanickou likvidaci plevele v dlažbě, který by měl výrazně omezit použití herbicidů, a propařovací jednotky na zlepšení kvality kompostu, aby se snížila spotřeba rašeliny. V budoucnu by rádi dobudovali mokřadní jezírka a opravili jezírko se sochou žaby. ●

U každé rostliny v zahradě je umístěna jmenovka a u jednotlivých expozic jsou informační tabule. Ve sklenících je doplnění expozice živých rostlin o trvalou ukázkou fosilních rostlin. Prvohorní až třetihorní zkameněliny – otisky listů a kůry či zkřemenělá dřeva – jsou vystaveny ve vitríně i přímo na záhonech mezi doposud žijícími příbuznými druhy rostlin. Exponáty jsou doplněny naučným textem, který vysvětluje i podíl rostlin na vzniku fosilních paliv.

Sto let kvetení viktorie královské

Letos oslaví v Botanické zahradě Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně významné výročí celého století kvetení viktorie královské, největšího leknínu světa. O viktorii královské (Victoria amazonica) se traduje, že je spojena se jménem českého cestovatele a botanika Tadeáše Haenkeho, který ji v roce 1801 objevil na bolivijské řece Mamoré. Není to ale podložena informace. V Evropě poprvé vykvetla v Kew Gardens u Londýna roku 1849, v českých zemích pak v děčínské zámecké zahradě v létě 1852. V brněnské univerzitní botanické zahradě se kvetoucí viktorii mohou pochlubit každým rokem již od roku 1925. V tomto a následujících letech zde stávaly zástupy lidí, kteří chtěli tento skvost mezi tropickými rostlinami spatřit na vlastní oči. Viktorie královská, stejně jako ostatní druhy viktorií, roste v celém povodí Amazonky, ve stojatých vodách s teplotou 28–33 °C. Je to vytrvalá rostlina s mohutným, plazivým oddenkem, který vytváří dlouze řapíkaté listy s kruhovitou, talířovitou sytě zelenou čepelí o průměru až 2 m s kolmo ohnutým okrajem. Na rubu je list vyztužen lištami a pokryt ostny. Údajně unese váhu až 50 kg. Květy vyrůstají jednotlivě uprostřed

růžice listů, mají velké množství okvětních lístků a průměr až 20 cm. Květ se otevírá večer, kvete po dvě noci a zavírá se třetího dne ráno. Začíná jako sněhově bílý, později tmavne a zavírá se jako tmavě růžový.

V létě je ve skleníku v bazénu k vidění další druh: viktorie Cruzova (Victoria cruziana). Ta je na rozdíl od viktorie královské subtropická a roste v povodí řeky Parana v Jižní Americe, kde je teplota vody během roku průměrně kolem 18–22 °C. Je tedy méně náročná na teplo, a proto se pěstuje častěji. Rozdíly ve vzhledu mezi oběma druhy nejsou nijak velké, viktorie Cruzova má listy s okrajem vyšším než viktorie královská. Přestože jde o vytrvalou rostlinu, v Brně ji pěstují jako jednoletou. Semena, která sklízí z velkých ostnitéch tobolek po vypuštění bazénu, přechovávají v nádobě v chladné vodě a v polovině března vysévají do teplé vody. První rostliny se objevují nejdříve koncem dubna, intenzivní nárůst nastává po zakořenění a je nejvýraznější v červnu až srpnu. Na podzim se zkracující se délkou dne rostlina trpí nedostatkem světla, a proto jednotlivé listy odumírají a tvoří se stále

menší, proto zde rostlinu likvidují. Pro zdejší zahradu je viktorie charakteristickou rostlinou a velkým lákadlem a atraktivní zvláštností pro návštěvníky, stejně jako u všech botanických zahrad, které ji pěstují.

Existuje ještě jeden druh viktorie: viktorie bolivijská (Victoria boliviana). Je to nový druh obřího leknínu, který byl objeven a popsán až v roce 2022. Jedná se o největší druh leknínu na světě, který dorůstá větších rozměrů než viktorie královská. V Česku jej zatím nikdo nepěstuje.

Společně s touto tropickou krasavicí je ve skleníku tropických rostlin k vidění ukáзка mangrovní vegetace se zástupci rodu Pandanus, v bahništi je také šachor papírodárný, pro představu se v létě pěstuje v bazénu rýže setá. Z dalších významných kulturních plodin je tu banánovník, třtina cukrová, kakaovník, bavlník, papája melounová, kávovník arabský, palma kokosová nebo vanilka pravá. Z důležitých tropických čeledí jmenujeme zázvorovité, marantovité, morušovníkovité, pepřovníkovité nebo begoniovité. ●

Ekologická opatření přivedla v loňském roce Botanickou zahradu Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně do finále ekologické soutěže E.ON Energy Globe

Ta se loni konala už po šestnácté a přihlásilo se do ní 167 projektů zaměřených na úsporu energie a životního prostředí. Mezi šesti finalisty byla i univerzitní botanická zahrada, jejímž ambasadorem byl herec Lukáš Hejlík. **Do finále se dostala právě proto, že jednoduchými způsoby poskytuje návod, jak šetřit přírodu a energetické zdroje.**

„Náš projekt je souborem drobných opatření, která může udělat každý. Všechny ty změny, které potřebujeme provést i v rámci adaptace na klimatickou změnu a předcházení ekologickým problémům, souvisí především s každodenním životem, s drobnými kroky, které můžeme každý dělat dennodenně u sebe doma, ve svém okolí i ve svém zaměstnání,“ uvedla tehdy Hana Ondrušková, odborná pracovnice botanické zahrady.

Projekt ekologických opatření v Botanické zahradě sestává z pěti částí. „Jedním z prvních opatření je právě přivedení elektřiny k fontáně Žába. Přinesl úsporu elektřiny, vody a samozřejmě důležitý je estetický efekt i to, že socha žaby je pro nás důle-

žitá coby ikona naší botanické zahrady,“ vysvětlila dále.

Dalším opatřením je ozelenění střechy na budově kolárny. Ozelenění střech má široký ekologický přínos. Přispívá například ke zlepšení kvality ovzduší, ke snižování teploty ve městech či k zachycování dešťové vody, což odlehčuje městské kanalizační infrastrukturu.

„Jejím bonusem je i to, že je osázena rostlinami, které pocházejí z lomu z Čebína,

a tudíž jde o místní rostliny. Není to žádná zahradnická produkce,“ dodala.

Třetím opatřením je právě vybudování nádrže na zachytávání dešťové vody. „Nádrž má třiatřicet kubíků a svádí do sebe vodu ze střech budov a ze skleníků, ta se v ní zadržuje a my ji poté využíváme na zalévání především skleníkových rostlin. Má mnohem lepší fyzikální a chemické vlastnosti než voda vodovodní a i její teplota je pro rostliny vhodnější než voda z řady,“ zdůraznila Hana Ondrušková.

Čtvrtým opatřením je zavedení mozaikové seče trávníků, kterou zahrada provádí již několik let a má viditelné výsledky. „Jde o podporu biodiverzity, konkrétně místních druhů hmyzu, především opylovačů, a navíc zlepšuje mikroklima. Z mozaikové sečeného trávníku se odpařuje voda a má lepší vsakovací možnosti, takže když na něj naprší, tak v něm voda zůstává déle a tím pádem zvlhčuje ovzduší,“ doplnila.

Posledním, ale neméně důležitým bodem je údržba stávajících dřevin v areálu, jehož součástí je dohled na jejich zdravotní stav. „Rostliny, byť jsou v Botanické zahradě, trpí mikroklimatem města a jsou ohroženy suchem,“ vysvětlila na závěr Hana Ondrušková. ●

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
67	Průzkum kontaminace životního prostředí Projekty průzkumu rozsahu znečištění horninového prostředí a rizik s ním spojených, včetně návrhu efektivního řešení	29. 4. 2026	150 000 000 Kč
72	Ekologické zátěže Sanace nejzávažněji kontaminovaných lokalit	14. 11. 2025	500 000 000 Kč
73	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodních blízkých vodních a vegetačních prvků. Určena je pro méně rozvinuté regiony	17. 12. 2025	400 000 000 Kč
79	Budování infrastruktury potravinových bank Podpora potravinových bank na celém území ČR	4. 1. 2027	50 000 000 Kč
84	Veřejná zeleň Revitalizace sídelní zeleně ve veřejném prostoru	19. 12. 2025	200 000 000 Kč
86	Zachytávání srážkových a šedých vod a jejich další využití Technologie pro akumulaci, úpravu a rozvod srážkových vod či šedých vod ve veřejných budovách	30. 4. 2026	800 000 000 Kč
90	Péče o významné části přírody a krajiny Péče o různé druhy přírodních stanovišť, například tůně, rašeliniště, prameniště, malé vodní nádrže, vodní toky a jejich nivy	30. 1. 2026	20 000 000 Kč
91	Péče o významné části přírody a krajiny Projekty péče přírodních stanovišť. Žadatelé jsou resortní organizace MŽP	30. 1. 2026	100 000 000 Kč
92	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Pomoc podnikajícím chovatelům hospodářských zvířat v režimu podpory de minimis, aby mohli zabezpečit svá stáda	31. 3. 2026	10 000 000 Kč
93	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Týká se škod způsobených zvláště chráněnými druhy živočichů. Pomoc chovatelům hospodářských zvířat, aby mohli zabezpečit svá stáda	31. 3. 2026	20 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – AOPK ČR

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
12	Podpora přírodních blízkých opatření v krajině a sídlech Tvorba nových a obnova stávajících vodních a vegetačních prvků, zeleně, eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení	31. 10. 2025	300 000 000 Kč
13	Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	31. 10. 2025	200 000 000 Kč
14	Zpracování studií a plánů Studie systému sídelní zeleně, územní studie krajiny, zpracování plánu ÚSES	31. 10. 2025	50 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – PLÁNOVANÉ

	Číslo výzvy a opatření	Zahájení příjmu	Alokace
83	Úprava lesních porostů směrem k přirozené struktuře a druhové skladbě za účelem posílení jejich stability	17. 9. 2025	150 000 000 Kč
85	Zpracování studií a plánů Studie systému sídelní zeleně, územní studie krajiny a plány územního systému ekologické stability	17. 9. 2025	30 000 000 Kč
87	Preventivní opatření proti povodním a suchu Budování a rozšíření varovných a výstražných systémů povodňové služby na lokální úrovni	13. 8. 2025	100 000 000 Kč
88	Systémy předpovědi a varování před povodněmi a suchem Budování a modernizace komplexního systému předpovědní služby zahrnující včasné výstrahy na celostátní úrovni	1. 10. 2025	110 000 000 Kč
89	Obnova stability svahů Stabilizace a sanace extrémních svahových nestabilit vzniklých v důsledku přírodních jevů	13. 8. 2025	150 000 000 Kč
94	Záchranné stanice pro živočichy Modernizace záchranných stanic a center pro ohrožené druhy živočichů	1. 10. 2025	80 000 000 Kč
95	Systémy pro posuzování a vyhodnocení znečištění ovzduší Pořízení a modernizace systémů pro posuzování a vyhodnocení úrovně znečištění ovzduší a systémů pro archivaci a zpracování jejich údajů	24. 9. 2025	500 000 000 Kč
96	Snížení energetické náročnosti/zvýšení účinnosti technologických procesů Pro vybrané méně rozvinuté regiony: Pardubický, Liberecký, Královéhradecký, Olomoucký a Zlínský kraj	17. 9. 2025	150 000 000 Kč
97	Snížení energetické náročnosti/zvýšení účinnosti technologických procesů Pro přechodové regiony	17. 9. 2025	150 000 000 Kč
98	Systémy pro posuzování znečištění ovzduší Výstavba a obnova systémů pro sledování a hodnocení kvality ovzduší	8. 10. 2025	100 000 000 Kč

V návaznosti na čl. 18 odst. 2 a odst. 5 obecného nařízení, týkající se mid-term přezkumu a přidělení částky flexibility, může u uvedených výzev dojít k posunu termínu jejich vyhlášení.

Zelenější města, chytřejší hospodaření s vodou i ochrana proti šelmám: **nové výzvy téměř za miliardu**

Sucho, přehřívání měst nebo škody od divokých zvířat – to jsou výzvy, se kterými se dnes stále častěji potýkají obce, města i zemědělci. Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí ČR proto přicházejí s balíčkem dotačních výzev, které pomohou tato rizika zmírnit.

Celkem 930 milionů korun z Operačního programu Životní prostředí je připraveno na rozvoj veřejné zeleně, hospodaření s dešťovou vodou a ochranu hospodářských zvířat před útoky vlků, rysů a dalších chráněných druhů. Žádosti mohou zájemci podávat od 16. července 2025.

Adaptace na změnu klimatu

Největší objem peněz míří na pomoc obcím, krajům a dalším subjektům veřejného sektoru s budováním opatření, které napomáhají chránit krajinu a sídla před důsledky probíhající změny klimatu.

„Obě výzvy mají za cíl podpořit adaptační projekty v obcích a městech. S probíhající změnou klimatu je stále větší výzvou bojovat proti suchu a udržet vodu v krajině. Proto je zásadní zachytávat srážkové vody a předcházet tak následkům sucha. Veřejná zeleň v sídlech napomáhá ochlazovat teplotu v obcích a je tak důležitým faktorem v boji s oteplováním,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík a dodává: „Obě oblasti podporujeme dlouhodobě. Od roku 2021 jsme z OPŽP přispěli již celkem 940 miliony korun na 129 projektů k zadržování dešťové vody. Hospodaření s dešťovou vodou financujeme i z prostředků Národního plánu obnovy, zde jsme rozdělili více než 815 milionů korun na 203 klimatických projektů. Sídelní zeleň jsme z minulých výzev zadotovali 87 miliony korun v rámci 14 podpořených projektů.“

Voda jako klíč k odolnější krajině

Výzva s největší alokací se soustředí na zachytávání a využití srážkových a šedých vod. Podporu lze získat na vsakování či retenci dešťové vody, podzemní akumulační nádrže na zachytávání srážkových vod a jejich opětovné využití, např. ve formě závlivky veřejné zeleně. Finance mohou být poskytnuty rovněž na propojené systémy modrozelené infrastruktury nebo zelené střechy.

„Naším cílem je, aby srážková voda neodtékala pryč z krajiny, ale zůstávala v ní co nejdéle. Příkladem dobré praxe je jihomoravská obec Přisnotice, která zrekonstruovala nepropustné zpevněné povrchy místní komunikace a chodníků s využitím zasakovacích roštů. To umožňuje vsakování dešťové vody přímo do podloží, čímž se snižuje zatížení kanalizace a zlepšuje zásobování podzemní vody. Přisnotice se nachází na velice suchém a teplém území, a jsou tedy očekávanými klimatickými změnami velice ohroženy. Projekt je právě součástí adaptační strategie obce na predikovanou změnu klimatu a zlepšuje životní prostředí v obci,“ doplňuje ministr Petr Hladík.

Ve výzvě je připraveno celkem 700 milionů korun s mírou podpory až 70 % a u propojených systémů modrozelené infrastruktury až 85 %. Příjem žádostí v 86. výzvě bude spuštěn 16. července a potrvá do 30. dubna 2026.

Podpora zeleně ve městech

Druhá z klimatických výzev je zacílena na revitalizaci parkových areálů a sídlištní zeleně, nejčastěji výsadbou a ošetřením dřevin a stromů. O podporu se mohou ucházet například obce, kraje, veřejnoprávní instituce, obchodní společnosti či podnikající fyzické osoby.

„Podporovat budeme zakládání a obnovu ploch a prvků veřejné zeleně, jako jsou parky, sady, aleje, lesoparky, a zlepšení jejich funkčního stavu. Taková zeleň pomáhá snižovat teplotu ve městech a zlepšovat kvalitu života jejich obyvatel,“ vysvětluje ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

„Konkrétním příkladem takového projektu může být revitalizace sídelní zeleně v Lounech, na kterou jsme přispěli částkou více než 7 milionů korun. Louny díky podpoře z OPŽP arboristicky ošetřily přes dvě tisícovky stromů,“ doplňuje ředitel Petr Valdman.

K dispozici v 84. výzvě je celkem 200 milionů korun, přičemž až 75 % způsobilých výdajů může být pokryto dotací. Příjem žádostí bude otevřen 16. července a poběží do 19. prosince 2025.

Ochrana proti škodám od šelem bez ohrožení vzácných druhů

Dvě menší výzvy míří na ochranu hospodářských zvířat a majetku před škodami způsobenými zvláště chráněnými živočichy, jako jsou vlci, rysí, bobři a další. Podpora je určena zemědělcům a dalším vlastníkům či správcům pozemků, a to na budování ohradníků, instalaci ochranných sítí, pořízení pasteveckých psů a další ochranná opatření.

„Naším úkolem je chránit přírodu a současně podporovat zemědělce a vlastníky pozemků v ochraně půdy. Tato opatření na jedné straně pomohou ochránit stáda i úrodu, na druhé straně přijde o takové kroky, které vzácné chráněné živočišné druhy neohroží, pouze jim zabrání ve způsobování nežádoucích škod,“ vysvětluje ministr Petr Hladík.

Výzva číslo 92 podpoří projekty menšího rozsahu v režimu de minimis a žadatelé si v ní rozdělí 10 milionů korun. Na projekty režimu veřejné podpory je připraveno 20 milionů korun ve výzvě vyhlášené pod číslem 93. V obou výzvách může výše podpory dosáhnout až 100 % z celkových způsobilých výdajů. Příjem žádostí bude probíhat od 16. července 2025 do 31. března 2026.

Žádosti včetně všech požadovaných příloh definovaných v Pravidlech pro žadatele a příjemce podpory v OPŽP 2021–2027 je možné podat elektronicky prostřednictvím portálu IS KP21+. ●

Národní program Životní prostředí

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
NPO 1/2024	Energetická osvěta a dotační poradenství	31. 12. 2025	600 000 000 Kč
	Zajištění poradenství a administrativní podpora pro žadatele v rámci NZÚ Light		
5/2024	Výkupy pozemků ve zvláště chráněných územích	31. 12. 2026	95 000 000 Kč
	Zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma		
14/2024	Ochrana ozonové vrstvy a klimatického systému	31. 12. 2025	30 000 000 Kč
	Snížení pravděpodobnosti vypouštění fluorovaných skleníkových plynů a látek poškozujících ozonovou vrstvu Země do ovzduší		
15/2024	Péče o krajinné prvky	31. 3. 2026	100 000 000 Kč
	Péče o vybrané krajinné prvky evidované v LPIS jako ekologicky významné prvky		
3/2025	Čištění odpadních vod v krasových oblastech	31. 12. 2026	200 000 000 Kč
	Zlepšení kvality povrchových a podzemních vod v krasových oblastech CHKO Český kras a CHKO Moravský kras		
4/2025	Odstranění stavebních materiálů s obsahem azbestu (pro zemědělce)	1. 6. 2026	100 000 000 Kč
	Podpora ekologického odstraňování střešních krytin a krovů s obsahem azbestu u zemědělských objektů		
5/2025	Větrací systémy s rekuperací tepla	31. 12. 2025	100 000 000 Kč
	Opatření eliminujících nadměrné koncentrace CO ₂ a teplotní diskomfort ve školských budovách		
6/2025	Domovní čistírny odpadních vod	6. 1. 2027	300 000 000 Kč
	Soustavy DČOV do kapacity 50 EO v oblastech, kde není možnost připojení ke stokové síti zakončené ČOV		
NPO 8/2025	Energetické úspory veřejných budov	31. 10. 2025	300 000 000 Kč
	Energeticky úsporné renovace pro vlastníky veřejných budov, primárně s využitím obnovitelných zdrojů energie		
9/2025	Národní park Křivoklátsko	7. 1. 2026	100 000 000 Kč
	Zlepšení životního prostředí a kvality života občanů v obcích na území plánovaného národního parku		
10/2025	Zelená stuha	1. 10. 2025 – 3. 4. 2028	33 000 000 Kč
	Pro obce oceněné titulem „Zelená stuha“ a „Zelená stuha ČR“ v letech 2025–2027		
NPO 11/2025	Udržitelná městská doprava a mobilita	30. 1. 2026	300 000 000 Kč
	Zvýšení počtu vozidel na alternativní pohon. Výzva je pro obce, kraje a další subjekty veřejné správy.		
12/2025	EVVO – Podpora audiovizuálních děl 2	15. 9. 2025	15 000 000 Kč
	Zvýšení povědomí odborné i široké veřejnosti o oblasti životního prostředí prostřednictvím audiovizuálních děl		
13/2025	Tvorba generelů odtokových poměrů urbanizovaného povodí	31. 10. 2026	10 000 000 Kč
	Zpracování strategických a koncepčních dokumentů protipovodňové ochrany		

Modernizační fond

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
TRANSGov 1/2024	Modernizace dopravy (I. kolo)	31. 7. 2025	15 000 000 000 Kč
	Energetické úspory osobní železniční dopravy formou pořízení nových železničních vozidel		
ENERG ETS 1/2024	Modernizace zdrojů, technologií a zařízení v průmyslu v EU ETS	18. 7. 2025	15 000 000 000 Kč
	Modernizace zdrojů energie a výrobních a zpracovatelských technologií v průmyslu		
TRANSGov 1/2025	Modernizace vozidel MHD	30. 1. 2026	7 300 000 000 Kč
	Zvýšení podílu vozidel s alternativním pohonem v České republice		
RES+ 1/2025	Fotovoltaické elektrárny 10 kW – 5 MW s vlastní spotřebou	30. 1. 2026	3 000 000 000 Kč
	Výstavba fotovoltaických elektráren do 5 MW k výrobě energie pro vlastní spotřebu		
RES+ 3/2025	Fotovoltaické elektrárny na veřejných budovách	30. 1. 2026	1 000 000 000 Kč
	Instalace fotovoltaických elektráren na veřejných budovách		
RES+ 4/2025	Nové komunální a komunitní FVE na budovách, pozemcích a další infrastruktura	30. 1. 2026	1 000 000 000 Kč
	Sdružené komunální a komunitní projekty výstavby nových fotovoltaických elektráren s instalovaným výkonem do 1 MWp		
HEAT 1/2025	Modernizace zdrojů tepelné energie a soustav zásobování tepelnou energií	28. 11. 2025	6 000 000 000 Kč
	Rekonstrukce nebo náhrada zdroje tepla na fosilní paliva na jiný zdroj nebo typ energie		

Operační program Spravedlivá transformace

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
KVK / 19 ULK / 20 MSK / 21	Řemeslné inkubátory Podpora vzniku řemeslných dílen	6. 1. 2026	50 000 000 Kč
		6. 1. 2026	300 000 000 Kč
		6. 1. 2026	200 000 000 Kč
KVK / 25 ULK / 26 MSK / 27	Obnova území – příroda a krajina Individuální projekty na obnovu přírody a krajiny	6. 1. 2026	60 000 000 Kč
		6. 1. 2026	250 000 000 Kč
		30. 9. 2025	225 000 000 Kč
KVK / 28 ULK / 29 MSK / 30	Obnova území – infrastruktura Výstavba a modernizace komunikací pro cyklisty, zpřístupnění lokalit s přírodní, kulturní nebo technickou hodnotou	6. 1. 2026	60 000 000 Kč
		6. 1. 2026	120 000 000 Kč
		6. 1. 2026	275 000 000 Kč
KVK / 31 ULK / 32	Vzdělávání ve firmách Profesní vzdělávání a rekvalifikaci zaměstnanců ve firmách zasažených transformací	6. 1. 2026	60 000 000 Kč
		6. 1. 2026	500 000 000 Kč
Výzva I.	Úvěr transformace pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj Bezáročné úvěry Národní rozvojové banky na podporu investičních aktivit malých a středních podnikatelů	31. 12. 2026	3 370 000 000 Kč
MSK / 34 ULK / 58 KVK / 59	Obnova území – strategické brownfieldy Příprava projektové dokumentace a budování technické infrastruktury pro projekty tzv. strategických brownfieldů	31. 3. 2026	500 000 000 Kč
		6. 1. 2026	400 000 000 Kč
KVK / 62 ULK / 63 MSK / 64	Posílení sociální stability Výzva pro obce na podporu vzdělávání a zaměstnanosti mladých lidí	6. 1. 2026	150 000 000 Kč
		31. 12. 2025	25 000 000 Kč
KVK / 62 ULK / 63 MSK / 64	Zájmové vzdělávání a osvěta Vzdělávací a osvětové programy související s klimatickou změnou a možnosti adaptace regionu	31. 12. 2025	25 000 000 Kč
		31. 12. 2025	40 000 000 Kč
ULK / 68 MSK / 76 KVK / 78 ULK / 79 MSK / 80	Podpora výzkumu a vývoje v Ústeckém kraji Posílení výzkumné kapacity vědeckých pracovišť a zvýšení kvality vědeckých týmů	1. 9. 2025	800 000 000 Kč
		31. 12. 2025	140 000 000 Kč
KVK / 78 ULK / 79 MSK / 80	Konektivita škol II Výzva pro ZŠ a SŠ na podporu jejich vnitřní konektivity a připojení k internetu	6. 1. 2026	120 000 000 Kč
		6. 1. 2026	450 000 000 Kč
KVK / 81 ULK / 82 KVK / 83 ULK / 84	Veřejné služby, kultura, sport, rekreace II Veřejné služby, kultura, sport, rekreace II	6. 1. 2026	200 000 000 Kč
		15. 9. 2025 – 6. 1. 2026	50 000 000 Kč 200 000 000 Kč
KVK / 83 ULK / 84 ULK / 85 MSK / 86	Budování výzkumných kapacit Podmínkou k žádosti o podporu je podání návrhu projektu přes SISTA a získání jejich kladného stanoviska.	29. 8. 2025 – 6. 2. 2026	200 000 000 Kč 700 000 000 Kč
		31. 10. 2025	20 000 000 Kč
MSK / 88 ULK / 89 MSK / 90	Podpora regionálního školství – rozšířená výzva Modernizace a budování vzdělávací infrastruktury ve školách	31. 10. 2025	30 000 000 Kč
		31. 10. 2025	30 000 000 Kč
MSK / 88 ULK / 89 MSK / 90	Kulturní a kreativní centra Rozvoj kulturních a kreativních odvětví v regionu	6. 2. 2026	250 000 000 Kč
		31. 3. 2026	100 000 000 Kč
MSK / 88 ULK / 89 MSK / 90	Podpora oběhového hospodářství Třídění, dotřídování, úprava a zpracování vybraných odpadů	31. 3. 2026	250 000 000 Kč
		31. 3. 2026	250 000 000 Kč

SLEDUJTE SOCIÁLNÍ SÍTĚ
STÁTNÍHO FONDU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR
A UŽ VÁM **NIC NEUNIKNE!**

X – denně nejnovější výzvy, novinky, akce a zprávy z oboru
LinkedIn – statistiky, krajská pracoviště, aktuální nabídky pracovních a služebních míst, zprávy a novinky
youtube.com – podrobné videonávody, spoty k zajímavým tématům, záznamy webinářů a další...
Instagram – akce, aktuality a úspěšné projekty

Foto: archiv SFŽP ČR

OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Dobříň: Monitorování srážek

Rozšíření monitorovací sítě srážek a stavu na tocích pro potřeby pracovníků ochrany před povodněmi dané obce/lokality, ale i pro potřeby povodňových orgánů v povodí.

Celkové způsobilé výdaje
1 532 687 Kč
Dotace z EU
1 072 881 Kč

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Lokální výstražný a varovný systém, digitální povodňový plán
Kraj: Ústecký
Okres: Litoměřice
Příjemce podpory: obec Dobříň
Ukončení projektu: 31. 3. 2024

Foto: archiv SFŽP ČR

Křinice: Zeleň v zemědělské krajině

Dvě plochy v zemědělské krajině obce získaly novou zeleň. Výsadba navázala na výsadby zeleně realizované v krajině v nedávné minulosti. Zelené prvky se tak propojily, což kromě posílení umožňuje také migraci živočišných a rostlinných druhů.

Celkové způsobilé výdaje
1 356 065 Kč
Dotace z EU
1 152 655 Kč

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Sadové úpravy vybraných lokalit v extravilánu obce Křinice
Kraj: Královéhradecký
Okres: Náchod
Příjemce podpory: obec Křinice
Ukončení projektu: 30. 6. 2024

Foto: archiv SFŽP ČR

NÁRODNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Orlová: Přírodní zahrada

Přírodní zahrada v areálu MŠ Husova prošla úpravami se zaměřením na předcházení klimatické změně a adaptaci na ni. V rámci realizace projektu došlo k úpravě zahrady na ploše 1 577 m².

Celkové způsobilé výdaje
470 799 Kč
Dotace ze SFŽP ČR
400 179 Kč

Název projektu: Přírodní zahrada při MŠ Husova
Kraj: Moravskoslezský
Okres: Karviná
Příjemce podpory: MŠ Orlová-Lutyně
Ukončení projektu: říjen 2023

Foto: archiv SFŽP ČR

Mělník: Lepší vybavení skladu

Zlepšení vybavení stávajícího skladu spočívalo v pořízení nového vybavení. Zakoupen byl nový analyzátor, nový stroj na regeneraci chladiva a nové tlakové lahve pro chladiva HFC. Dále byl pořízen automobil pro svoz fluorovaných skleníkových plynů splňující podmínky pro přepravu v režimu ADR.

Celkové způsobilé výdaje
1 600 001 Kč
Dotace ze SFŽP ČR
1 360 001 Kč

Název projektu: Vybavení sběrného místa
Kraj: Středočeský
Okres: Mělník
Příjemce podpory: Kovoslužba OTS, a. s.
Ukončení projektu: srpen 2024

OPERAČNÍ PROGRAM SPRÁVEDLIVÁ TRANSFORMACE

Český Těšín: Modernizace školy

Ve škole doplnili datové síť, nové pokrytí wifi, nakoupil se hardware do serverové části. Pro zabezpečení infrastruktury školy slouží nově pořízený firewall s pokročilými bezpečnostními funkcemi s integrací do doménového prostředí školy.

Název projektu: Moderní výukové metody – Masarykova ZŠ
Kraj: Moravskoslezský
Okres: Karviná
Příjemce podpory: město Český Těšín
Ukončení projektu: prosinec 2024

Celkové způsobilé výdaje
4 507 586 Kč
Dotace z EU
3 831 448 Kč

Foto: ZŠ Masarykova

Ústí nad Labem: Investice do vnitřní konektivity

Ve škole se zaměřili na zkvalitnění vnitřní konektivity školy a zabezpečení připojení k internetu.

Název projektu: Investice do vnitřní konektivity, Severočeská střední škola, s. r. o.
Kraj: Ústecký
Okres: Ústí nad Labem
Příjemce podpory: Severočeská střední škola, s. r. o.
Ukončení projektu: prosinec 2024

Celkové způsobilé výdaje
2 571 215 Kč
Dotace z EU
2 185 532 Kč

Foto: Severočeská střední škola

MODERNIZAČNÍ FOND

Karviná: Dekarbonizace teplárny

Výstavba teplárenského bloku s multipalivovým fluidním kotlem K7 a s parní turbínou TG8 spalující tuhé alternativní palivo nebo biomasu včetně logistiky paliva a technologie čištění spalin, komínu, úprava vodního hospodářství v kombinaci se dvěma malými plynovými kotli.

Název projektu: Dekarbonizace Teplárny Karviná – část Multipalivový kotel s KVET a Plynový teplárenský zdroj s KVET
Kraj: Moravskoslezský
Okres: Karviná
Příjemce podpory: Veolia Energie ČR, a. s.
Předpokládané ukončení projektu: 31. 12. 2028

Celkové způsobilé výdaje
7 801 600 000 Kč
Dotace z ModFondu
5 016 744 461 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Ratiboř: Fotovoltaika na úřadě

V Ratiboři realizovali fotovoltaickou elektrárnu na střeše objektu obecního úřadu a dalšího provozního zázemí obce. Elektrárna má výkon 19,80 kWp.

Název projektu: FVE Obec Ratiboř 75
Kraj: Zlínský
Okres: Vsetín
Příjemce podpory: obec Ratiboř
Ukončení projektu: říjen 2023

Celkové způsobilé výdaje
675 180 Kč
Dotace z ModFondu
434 312 Kč

Foto: Foto: obec Ratiboř

PRŮHLEDNÉ DŘEVO

Foto: Shutterstock/emirhankaramuk

Před třiceti lety měl jeden německý botanik jednoduché přání: vidět vnitřní uspořádání dřeva, aniž by ho kvůli tomu musel rozřezat. **Vybělením pigmentů v rostlinných buňkách tehdy Siegfried Fink vytvořil průhledné dřevo a o svém objevu napsal do časopisu o technologiích práce se dřevem.** Jeho článek z roku 1992 zůstal na dalších více než deset let bez povšimnutí, než na něj narazil výzkumník Lars Berglund.

Lars Berglunda, vědeckého výzkumníka ze švédského KTH Royal Institute of Technology, objev Siegfrieda Finka inspiroval, ale ne z botanických důvodů. Jeho oborem jsou polymerové směsi, a tak ho zajímalo vyvinutí robustnější alternativy průhledného plastu. Nebyl zdaleka jediný, koho zajímaly nejrůznější přednosti dřeva. Daleko za oceánem se vědci na univerzitě v Marylandu zabývali podobným tématem: jak využít pevnosti dřeva k netradičním účelům.

Dnes, po letech experimentování, začínají výzkumy těchto výzkumných skupin přinášet ovoce. Průhledné dřevo by tak zanedlouho mohlo najít své využití při výrobě ultrapevných krytů mobilních telefonů, v lehkých světelných instalacích, nebo dokonce i coby strukturální prvek například v podobě barvy měnicích oken.

„Upřímně věřím, že jde o materiál, který má slibnou budoucnost,“ říká Qiliang Fu z univerzity v čínském Nanjingu, který se v souvislosti se dřevem zabývá nanotechnologiemi a v la-

boratoři Larse Berglunda pracoval jako postgraduální student.

Pevnější než plast, odolnější než sklo

Dřevo se skládá z bezpočtu malinkých vertikálních kanálků, které pod mikroskopem připomínají pevně staženou otýpku slámy splenou lepidlem. Tyto trubkovité buňky přepravují vodu a živiny vzhůru stromem, a když je ten posléze pokácen a tekutiny se z něj vypaří, zůstanou v tkáních vzduchové kapsy. Aby vytvořili průhledné dřevo, mu-

seli vědci nejprve odstranit toto „lepidlo“, zvané lignin, které snopy buněk drží pohromadě a díky němuž mají kmeny a větve rozmanité odstíny zemité hnědé. Po vybělení anebo jiném způsobu odstranění barvy ligninu zůstává mléčně bílá kostra prázdných buněk.

Tato kostra je matná, protože buněčné stěny lámou světlo do jiných úhlů než vzduch uvnitř buněčných dutin – jde o veličinu zvanou refraktivní index. Když se vzduchové kapsy naplní látkou, jako je epoxidová pryskyřice, která láme světlo do

Vědci zkoumají nejrůznější druhy dřeva, které jsou pro výrobu průhledného skla vhodné, včetně balzy, kaučukovníku, břízy, borovice a topolu.

podobných úhlů jako buněčná stěna, dřevo se stane průhledným.

Materiál, se kterým vědci pracovali, je velmi tenký – většinou od méně než milimetru do zhruba centimetru tloušťky. „Buňky ale vytvářejí pevnou strukturu podobnou včelí plástvi, přičemž drobná dřevní vlákna jsou pevnější než nejpevnější uhlíková vlákna,“ říká Lianbing Hu, vedoucí výzkumu vývoje průhledného dřeva na univerzitě v Marylandu. Po přidání pryskyřice vykazuje průhledné dřevo lepší vlastnosti než plast a sklo. V testech měřících, jak snadno materiály pod tlakem praskají a lámou se, vychází takto ošetřené dřevo třikrát pevnější než plexisklo a desetkrát odolnější než sklo. „Jsou to fantastické výsledky, že kousek dřeva může být přinejmenším stejně pevný jako sklo,“ neskrývá nadšení Lianbing Hu.

Průhledné dřevo si navíc ponechává typickou zrnitost dřeva, což mu propůjčuje jedinečnou přirozenou estetičnost. Připomíná ledové sklo, ale izoluje mnohem lépe.

Proces zprůhledňování se dá aplikovat i na silnější vrstvy dřeva, ale pohled skrz takovou hmotu je zamlženější, neboť se v ní třísť více světla. Ve své původní studii z roku 2016 Lianbing Hu a Lars Berglund uvádějí, že milimetr silná deska dřevěné kostry naplněná pryskyřicí propouští 80 až

90 procent světla. Jak se tloušťka dřeva přibližuje centimetru, propustnost světla klesá. Lars Berglund zjistil, že již 3,7 milimetru silná vrstva propouští jen 40 procent světla.

Právě tenkost profilů spolu s pevností tohoto inovativního materiálu je předurčující k tomu, aby se staly skvělou alternativou výrobků z tenkých, ale jednoduše rozbitelných pásů plastu či skla, jako jsou například nejrůznější druhy displejů. Francouzská společnost Woodoo například používá odstraňování ligninu právě při výrobě displejů z průhledného dřeva. Zachovávají ale v materiálu nějaké množství ligninu, aby dosáhli rozmanitých barevných efektů. Používají jej pak na výrobu recyklovatelných dotykových digitálních displejů pro celou škálu využití, od palubních desek po reklamní billboardy. ●

Průhledné dřevo ve stavebnictví

Většina výzkumů ohledně průhledného dřeva se ale soustředila na jeho využití coby architektonického prvku, především při výrobě oken. Průhledné dřevo poskytuje mnohem lepší izolaci než sklo, a tak by mohlo přispívat k lepšímu hospodaření s teplem v budovách, ať už ho v nich udržovat, nebo ho z nich propouštět ven. Lianbing Hu se svými kolegy použili k napuštění dřevěných koster i polyvinylalkohol neboli PVA – polymer, který je součástí lepidel i potravinových obalů. Výsledkem bylo průhledné dřevo, které oproti sklu zadržovalo teplo pětinasobně.

Tím to ale nekončí. Vědci přicházejí s dalšími vylepšeními, jak zvýšit schopnost průhledného dřeva zadržet anebo naopak propouštět teplo, aby bylo možné toho využít v energeticky efektivních budovách. Céline Montanariová, vědkyně ze švédského výzkumného institutu RISE, se svým týmem zkoumala využití materiálů, které po napuštění do dřevěných koster mění skupenství. Dřevo

zprůhledněné takovými materiály mění i své hospodaření s teplem – buď ho zadržuje, nebo naopak vydává v závislosti na tom, jestli je jeho náplň pevná, či kapalná. Při použití polyethylenu glykolu coby náplně vědci zjistili, že výsledné dřevo zadržuje teplo, když je zahřáté, a jak vychládá, začíná teplo vydávat.

Samostatnou kapitolou jsou okna z průhledného dřeva. Jsou odolnější a lépe hospodaří s teplem než klasická, skleněná okna. Výhled z nich ale může být poněkud zamlžený, podobný tomu, jaký se naskýtá skrze okno z ledového skla. To ale může být v některých případech výhodou, když je například v daném prostoru požadováno rozptýlenější světlo.

Vzhledem k tomu, jak je průhledné dřevo pevné a snese i poměrně velkou zátěž, mohlo by být využito i ke stropním instalacím a dodávat místnostem měkké, uklidňující světlo.

ECHO

Zachraňují bourovce trnkového

Zlínský kraj spouští sérii ekologických projektů na záchranu ohroženého motýla. Bourovci trnkovému v Evropě hrozí vyhynutí, ale stále má šanci na přežití, a to přímo ve Zlínském kraji, kde jsou pro něj vhodné biotopy. Cílem je obnovit jeho přirozené prostředí a podpořit biologickou rozmanitost regionu. Bourovec trnkový, nenápadný noční motýl, patří k druhům, jejichž populace v celé Evropě velmi rychle vymírá. Právě Zlínský kraj je v dnešních dnech pro jeho přežití klíčový – je totiž nejvýznamnějším místem jeho výskytu v Česku. Aby zde mohl dál žít, potřebuje specifické přírodní prostředí, které ale v posledních letech mizí. Zlínský kraj se proto rozhodl obnovit biotopy ve vybraných evropsky významných lokalitách. Konkrétně se jedná o Stráně u Popovic, Rochus a Údolí Bánovského potoka, Újezdecký les a Remízy u Bánova. Kraj plánuje žádat o podporu z Operačního programu Životní prostředí.

Obnoví zeleň ve zdravotnických areálech

Pardubický kraj obnoví zeleň v areálech ve zdravotnickém zařízení. Úpravy mají přispět k většímu komfortu pacientů i zaměstnanců těchto institucí. Vylepšení čeká park v Odborném léčebném ústavu Jevíčko, práce tam začaly už v dubnu. „V rámci revitalizace budou obnoveny i skupiny smrků, které byly v minulosti vysazeny jako léčebné místo – jejich pryskyřice má příznivý vliv na dýchací cesty pacientů. Původní smrky byly napadeny kůrovcem,“ uvedla mluvčí kraje Věra Málek Říhová. Projekt je podpořen z Operačního programu Životní prostředí.

Na Domažlicku vybudovaly Lesy ČR novou nádrž

Vodní nádrž V Pekle vybudovaly Lesy České republiky za bezmála 6,6 milionu korun mezi Jivjany a Krtínem na Domažlicku v Plzeňském kraji. Je zdrojem požární vody a biotopem rostlin a živočichů vázaných na vodu. Ve více než hektarové nádrži je při běžné výšce hladiny až 20,5 tisíce metrů krychlových vody. „Vyčistili a upravili jsme retenční prostor zátohy a instalovali novou hráz. Na skalnatém podloží bylo dost složité zajistit, aby ji nepodtékala voda,“ řekl Tomáš Rau, vedoucí Správy toků pro povodí Berounky z Lesů ČR. Stavba byla spolufinancována z Národního plánu obnovy.

► EXPERIMENTY S VYUŽITÍM SOLÁRNÍCH PANELŮ NA ŽELEZNICI

Průmyslové oblasti jsou považovány za nejvhodnější místo pro instalaci solárních panelů, podobně jako střechy skladišť a hal. **Inovativní start-upy z různých zemí světa experimentují s jejich umístěním na méně tradičních místech, jako jsou třeba železniční koleje nebo protihlukové bariéry.**

Malý švýcarský start-up Sun-ways vznikl v roce 2022. Cílem jeho zakladatelů je již od samého začátku hledat způsoby, jak inovovat evropskou železniční infrastrukturu instalováním solárních panelů, které pokládají mezi kolejnice. Energie získaná ze slunečního světla se tak přeměňuje na energii, která pohání vlakové soupravy, ale zabezpečuje i chod návštěvníků podél trati. Jak v Sun-ways trefně připomínají, v současné době máme v Evropě milion kilometrů čtverečních plochy mezi železničními kolejemi a okolo nich, kterou nikdo k ničemu nevyužívá. Navrhují ji tedy efektivně využívat k získávání čisté energie – v tomto případě navíc na místech, kde není potřeba v nijak velké míře řešit dopady na estetiku krajiny či životní prostředí. Sun-ways navrhuje pokládání solárních panelů přímo na pražce namísto tradičtějšího umístění přímo na vlakových soupravách nebo střechách nádraží.

V pilotní studii svůj koncept otestovali na sto metrů dlouhé části aktivně využívané železniční tratě. Panely na svá místa pokládá speciální vlak, který se jinak využívá na provádění údržby trati. Tímto způsobem vlak zvládne nainstalovat až 500 panelů za den. Je to ale komplikovanější –

panely umístěné na pražcích potřebují na rozdíl od panelů na střechách nebo v krajně častější pravidelnou údržbu. K tomu je zapotřebí téhož vlaku: ten je zvládne nejen nainstalovat, ale také je odstranit, provést údržbu a znovu je nainstalovat, aby mohly dál zachytávat sluneční svit.

Další, zatím nijak důkladně neprobádanou možností je umístění solárních článků na střechy nákladních vlaků. Ty jsou většinou ploché a vzhledem k tomu, že v některých částech světa jezdí nákladní vlaky dlouhé přes jeden kilometr, jde o spoustu osluněného prostoru, který by mohl být využit k získávání čisté energie.

▼ Japonský solární povrch z perovskitu

Další novinkou v oblasti využití solární energie v železničním provozu jsou solární články v podobě tenkého filmu na povrchu panelu. Nejsou tak výkonné jako jejich silikonové protějšky, ale na rozdíl od nich mohou být naneseny na širší spektrum povrchů. Navíc jsou relativně levné. Otázkou v jejich případě zůstává, jak jsou na tom s odolností, kolik toho vydrží. Odpovědi by mohly přinést výzkumy japonské společnosti Sekisui Chemical. Výsledky studie uvádějí, že jejich solární povlak z minerálu perovskitu je dostatečně odolný na to, aby byl aplikován zvenčí na fasády budov, a to dokonce i ve vyšších patrech, kde je vystaven mnohem silnějším poryvům větru než níže, blíž zemi. Není proto divu, že se dívají i směrem k protihlukovým bariérám podél železničních tratí.

V lednu letošního roku oznámila společnost Asahi Shimbun svůj plán umístit perovskitovou solární technologii na jižně orientovanou zvukovou bariéru podél železniční trati Tokaido Shinkansen. V současnosti probíhají testy, zda nová zařízení ustojí vibrace a tlak vzduchu, kterému budou provozem rychlovlaků vystaveny. Pokud ano, stanou se ze zvukových bariér zároveň zdroje energie na provoz staničních světel a dalšího vybavení železničního provozu. Podle odhadů společnosti by se to ve výsledku mohlo finančně významně vyplatit. Podél této nejexponovanější japonské železniční trati vede zhruba 650 kilometrů protihlukových bariér, většinou východozápadním směrem. Tím pádem se tu nabízí obrovské možnosti pro jižně orientované instalace.

At' už by na železnici byl využit jakýkoliv z inovativních modelů získávání solární energie, mohlo by to částečně zredukovat nutnost instalace solárních elektráren ve volné krajině, což by z estetického hlediska bylo nesporně k jejímu dobru.

Pokus byl úspěšný. Panely vydržely jak vysokou rychlost vlaků, tak vítr a dokázaly tak svou odolnost a schopnost koexistence v rámci ostatní železniční infrastruktury. Tím si koncept vysloužil schválení švýcarské vlády. Vystaly ale některé praktické otázky.

Hrozí, že se panely budou krást. Krádeže z infrastruktury veřejné dopravy jsou opakujícím se tématem, významným příkladem jsou například mizějící měděné kabely. Sun-ways oponují tím, že k odinstalování panelů je zapotřebí speciálního nářadí, kterým běžný zloděj nedisponuje, a navíc jsou díky svému označení jednoduše vysledovatelné. Obavu vyvolal i vizuální dopad na strojvedoucí vlaků. Je bezpodmínečně nutné, aby nedocházelo k žádným odrazům světla do řidičích kabin vlaků. I v tomto případě se Sun-ways duší, že tento aspekt využití solárních panelů mezi pražci prošel důkladnou analýzou. A nakonec čistota – panely fungují neefektivněji, když jsou čisté. V tomto případě je řešením speciálně navržený kartáč připevněný na spodku vlaku, který panely oprašuje rovnou při jízdě a udržuje je tak čisté a efektivně fungující.

V Sun-ways o svém konceptu vůbec nepochybují. Podle nich nabízí přínos z pohledu efektivního získávání čisté energie pro železniční provoz a ruku v ruce jde i jeho šetrnost vůči životnímu prostředí. V Sun-ways proto pracují na uzavírání mezinárodních partnerství, aby se jejich způsob využívání solárních panelů globálně rozšiřoval.

Jsou určitě na dobré cestě, jde o velmi chytrý způsob, jak maximálně využít železniční infrastrukturu k získávání sluneční

energie a pokrýt tím alespoň zčásti vlastní spotřebu elektřiny. Není to ale jediný způsob nekonvenčního využití solárních panelů na železnici.

Dalším přínosem pro využití solární energie v železniční infrastruktuře by mohly být bifaciální solární panely. Bifaciální solární panel je jakýkoli fotovoltaiický solární článek, který může produkovat elektrickou energii, když je osvětlen na kterýkoli ze svých povrchů, přední nebo zadní. Naproti tomu monofaciální články produkují elektrickou energii pouze tehdy, když fotony dopadají na jejich přední stranu. Bifaciální solární panely zachytávají sluneční energii efektivně, i když jsou nainstalovány vertikálně, čímž šetří kromě jiného i spoustu místa. Této možnosti se věnuje litevský start-up SoliTek. V loňském roce oznámili, že ve spolupráci se stavební firmou Stalcorp nainstalují bifaciální solární panely podél železničních tratí společně s protihlukovými bariérami.

„V rámci pilotního projektu spolupráce těchto dvou společností budou nainstalovány solární panely na protihlukovou bariéru v železničním koridoru u hlavního města Vilnius“, prohlásili zástupci společnosti SoliTek. Jedná se o 60 solárních modulů na bariéru dlouhou 70 metrů. V SoliTeku očekávají, že tato instalace zvládne vygenerovat zhruba 13,2 megawatthodiny za rok. SoliTek souběžně pracuje na podobném projektu o výkonu 15 MWh, který bude instalován podél trati mezi Kaunasem a Vilniusem. „Oba projekty mají za cíl co nejlépe propojit maximálně efektivní získávání solární energie s co nejvyšším oddělením hluku, který vlakový provoz provází,“ zaznívá ze SoliTeku. ●

ECHO

Brožura k transformaci

Nová brožura Cesta ke spravedlivé transformaci nabízí ucelený přehled klíčových strategických projektů spravedlivé transformace podpořených ve třech uhelných krajích. Dočtete se v ní, jak finance z Operačního programu Spravedlivá transformace pomáhají těmto regionům přejít na klimaticky odpovědnou a udržitelnou ekonomiku, zmírnit negativní sociální či environmentální dopady a posílit prosperitu pro současné i budoucí generace. Brožura je určena všem, kteří se zajímají o změny v regionech dotčených útlumem těžby uhlí i dalším rozvojem. Stáhnout si ji můžete zdarma na adrese www.opst.cz.

Zlínský kraj nasadí bateriové vlaky

Celkem čtrnáct vlaků s bateriovým pohonem chce od roku 2029 nasadit do provozu na svém území Zlínský kraj. Nahradit mají soupravy s dieslovým pohonem, oproti kterým budou ekologičtější a nabídnou i úspornější provoz. Bateriové vlaky nabízejí několik výhod, zejména ve srovnání s dieslovými vlaky a v některých případech i s elektrickými vozy napájenými z trolejí. Dopravci na pořízení bateriových vlaků budou moci použít dotace z Modernizačního fondu, o které v rámci připraveného projektu v nejbližší době zažádá Zlínský kraj jako objednatel veřejné dopravy.

Školka sníží spotřebu energií

Městská část Praha 12 pokračuje i nadále v investicích do oprav budov školních a předškolních zařízení, opravy se nově dočká mateřská škola Srdíčko. Rada městské části schválila výběr dodavatele pro rekonstrukci této školky. Zaměří se především na zateplení budovy, konkrétně obvodového pláště, střechy i suterénních prostor, a to včetně provozního zázemí. Instalována bude také nová vzduchotechnika s rekuperací vzduchu a předokenní žaluzie. Projekt bude spolufinancován z prostředků Modernizačního fondu. „Investice do kvalitního zázemí pro naše nejmenší je pro nás dlouhodobou prioritou. Rekonstrukce mateřské školy Srdíčko zlepší nejen energetickou efektivitu budovy, ale především zajistí zdravější a komfortnější prostředí pro děti i zaměstnance. Jsem rád, že se nám daří využívat i dotační zdroje a modernizovat školská zařízení v souladu s ekologickými a technickými standardy 21. století,“ dodává Jan Chalupný, radní pro investice a hospodářskou správu.

O KNIHY V PORTUGALSKÝCH KNIHOVNÁCH PEČUJÍ I NETOPÝŘI

Největším nepřítelem starých knih a tisků není ani oheň, ani voda, ani samotný čas. Je to hmyz. Ve dvou portugalských knihovnách to vyřešili nejpřirozenějším způsobem – nechali, aby se tu zabydleli netopýři. Ti se spolu s knihovníky o místní svazky starají už od osmnáctého století.

Barokní knihovna Biblioteca Joanina nebo-li Janova knihovna je součástí knihovny univerzity v portugalské Coimbre a často bývá uváděna jako jedna z nejkrásnějších knihoven na světě.

Už při její výstavbě mysleli architekti na to, jak knihy, které zde budou uloženy, ochránit před nebezpečími, jež by mohla přijít zvenčí – právě proto má budova knihovny přes metr a půl silné zdi. Těžko říct, zda tušili, že společně s literaturou se sem záhy nastěhují nájemníci, kteří se postarají o ochranu před zhoubou číhající uvnitř. Netopýři.

Netopýři pracují každou noc

Za soumraku, když se dveře knihovny zavřou za posledními návštěvníky, se netopýři začínají probouzet. Neslyšně proletují mezi řadami vysokých polic a loví. Mouchy, komáři, moli a další hmyz, který by si na knihách rád pochutnal, tu nemají šanci. Když se dostatečně nasytí, vylétávají netopýři výletovými ot-

vory ve dveřích z budovy, aby se v nedaleké řece napili. Celé to připomíná jakýsi magický rituál, který se každou noc opakuje.

Není známo, jak dlouho se netopýři o knihy v Coimbre starají, ale bude to nejpozději od konce osmnáctého století. Záznamy z té doby dokládají objednávky speciálních kožených krytů z tehdejšího císařského Ruska, které měly interiér knihovny ochraňovat před netopýřmi výkaly. Je pozoruhodné, že ani tato stránka věci zvláštní péče místní knihovníky nikdy neodradila. Dnešní zaměstnanci knihovny každé ráno prostě uklidí všechno, co netopýři zaneřádili trusem, stejně jako to dělali jejich předchůdci už více než dvě století.

I dnes jsou stoly v knihovně chráněny pokývkami ze zvířecích kůží, které se stále dovážejí z Ruska. Bez nich by se knihovna těžko udržela čistá. „*Knihy samotné jsou v polích chráněny jemným pletivem*,“ vysvětluje António Eugénio Maia de Amaral, ředitel knihovny.

Vtipné je, že nejoblíbenější místo, kde netopýři vykonávají svou potřebu, je hned vedle portrétu krále Jana V., z jehož popudu byla knihovna vybudována.

KNIHOVNA JOANINA V COIMBRE

je pojmenována po svém zakladateli: portugalském králi Janu V., který zahájil její stavbu v roce 1717 během osvětenství. Je zde uloženo asi 60 000 svazků včetně mnoha cenných historických dokumentů a prvních vydání, včetně prvního vydání Dionysia Halicarna a Homerova díla Opera Omnia.

Knihovna je spolu s celou historickou částí univerzity v Coimbre od roku 1910 vedena jako národní památka Portugalska a v roce 2014 byla začleněna do Evropského kulturního dědictví.

Soužití netopýřů, knih a lidí v Joaninské knihovně prověřil čas. Je to zvláštní, ale velmi efektivní partnerství, které nabízí letmé nahlédnutí do toho, jak jednoduše a k dobru obou stran mohou příroda a člověk existovat.

Zatímco návštěvníci jsou na netopýry zvědaví a rádi by je alespoň zahlédli, zaměstnanci knihovny respektují klid a soukromí, které si tato plachá zvířata zaslouží, a tak se toho o nich příliš mnoho neví.

Jasně ale je, že v Janově knihovně nežijí jen tak nějací netopýři. Svůj domov tu našly dva velmi zvláštní druhy těchto létajících savců: tadarida evropská a netopýř hvízdavý. Na likvidační hmyzích škůdců jsou to opravdu odborníci. Jsou maličcí, dobře se jim manévruje členitými prostorami rozlehlé knihovny, a navíc jsou tak obratní, že jim neunikne žádný hmyzí škůdce. Prostě ideál-

ní kolegové pro společnou práci na uchování některých nejvzácnějších knih na světě, které se ve zdejší knihovně nachází.

Pro ty, kdo by joaninské netopýry přece jen chtěli alespoň letmo zahlédnout, existují momenty, kdy je o něco pravděpodobnější, že se jim to podaří. Mohou buď za setmění vyhlížet na schodech před knihovnou – v tento čas mají velkou šanci zahlédnout, jak vylétávají ven a zase se vrací zpátky – anebo knihovnu navštívit některé odpoledne, když prší. Tehdy mohou v potměných uličkách mezi regály s knihami zaslechnout podivné švitoření a pípání. Zdejší knihovníci potvrďují, že právě za deštivých odpolední často slyšejí netopýry takhle si „prozpěvovat“.

Čestní knihovníci

Názory na to, zda byli netopýři do Joaninské knihovny nasazení úmyslně, nebo se sem prostě nastěhovali, se různí. Někteří odborníci jsou přesvědčeni, že šlo od začátku o jejich cílené nasazení za účelem hubit hmyz, jiní se naopak domnívají, že si do knihovny nějak našli cestu a rozhodli se zůstat. „*Ostatně těžko by našli klidnější místo, než je knihovna v noci*,“ trefně podotýká ředitel knihovny. Ať už to bylo jakkoli, jedno je jisté: dnes jsou tu doslova jako doma a významně přispívají k již tak neodolatelnému šarmu starobylé knihovny. Jsou jejími respektovanými a váženými členy, António Eugénio Maia de Amaral je dokonce nazývá „čestnými knihovníky“.

Jak moc si v Janově knihovně netopýři váží, ukazuje i skutečnost, že když v roce 2015 prošla budova rozsáhlou rekonstrukcí, její součástí byla i výměna masivních dveří, ale ani v tomto případě se na netopýry nezapomnělo. Truhláři i v nových dveřích nechali výletové otvory, aby netopýři mohli knihovnu podle libosti a potřeby opouštět a zase se do ní vracet.

Ve dnešním světě, kdy knihovny využívají k ochraně vzácných knih a tisků nejvyšší systémy, působí netopýři v Janově knihovně až bizarně. Ale funguje to úplně bezchybně. Netopýři prostě dělají jen to, co je jim přirozené, aniž by to nějak rušivě zasahovalo do chodu knihovny. Je to pozoruhodná ukázka toho, jak bezproblémová může být koexistence člověka a přírody, když se jí dostane dostatečného prostoru a příliš se do ní nezasahuje. Dokazuje to, že někdy jsou nejlepšími ochránci ti, od nichž to nejmenší očekáváme. ●

BIBLIOTECA JOANINA NENÍ JEDINÁ

Necelých dvě stě kilometrů na jih od Coimby se nachází jiná kolonie knihovnických netopýřů, a to v 300 let staré knihovně v Paláci Mafru. I tady je těžké odhadnout, jak dlouho už se netopýři o zdejší knihy starají. Hugo Rebelo, odborník na netopýry s oddělením pro biodiverzitu a genetické zdroje na univerzitě v Portu, věří, že některé kolonie tu mohou být už stovky let. Věnuje se jejich pozorování už drahou řadu let. Na rozdíl od knihovny v Coimbre žijí v Maffě především netopýři dlouhouší a netopýři večerní.

Zahlédnout je není příliš jednoduché. Knihovny zavírá před setměním a to je doba, kdy se netopýři teprve probouzejí a vydávají na noční lety mezi knihovnou a palácovými zahradami. V knihovně jsou proto ve skleněné vitríně k vidění alespoň tři vycpané exempláře zdejších bývalých obyvatel.

ECHO

CHKO Brdy má novou naučnou stezku

Léto mohou návštěvníci Brd zahájit procházkou po nové naučné stezce Třemšín. Seznamuje se zdejší přírodou, historií i hospodařením v lesích ve vlastnictví Arcibiskupství pražského. Je to už čtvrtá stezka, kterou v této chráněné krajinné oblasti připravila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Naučná stezka Třemšín vede lesy ve vlastnictví Arcibiskupství pražského, kde dlouhodobě přírodě blízkých způsobem hospodaří společnost AP Lesnická. Osm panelů seznamuje s přírodou, historií i hospodařením v lesích v okolí bájněho vrchu Třemšína. Stezka dlouhá 10 km je určena především rodinám s odrostlejšími dětmi. Začíná nedaleko Hutí pod Třemšínem. Náklady na vybudování naučné stezky činily 389 000 Kč, jejich zdrojem byl Národní plán obnovy.

V Táboře chtějí sdílet energii

Zastupitelé Tábora odsouhlasili vznik společenství v podobě neziskového spolku, který ve městě propojí výrobce i spotřebitele elektřiny. Nové energetické společenství budou ze začátku tvořit dvě městské firmy – Bytes Tábor a Tělovýchovná zařízení města Tábora. V druhé fázi se k němu připojí všechny školy, školky, knihovny, kulturní domy a další organizace, které město zřizuje. Město si od nově vytvořeného spolu slibuje, že bude moci elektřinu sdílet mezi městskými budovami. A tím ušetří peníze. Radnice plánuje, že do systému postupně zapojí až 75 odběrných míst. Tábor získal na projekt dotaci z Národního programu Životní prostředí.

Školka ve Šternberku bude mít lepší zahradu

Mateřská škola Nádražní ve Šternberku získala ve spolupráci s MAS Šternbersko dotaci na projekt přírodního dětského hřiště z Národního programu Životní prostředí. Projekt reaguje na potřebu adaptovat školní zahradu na současné klimatické podmínky a vytvořit pro děti adekvátní prostředí pro předškolní vzdělávání. Hlavní motivací je přiblížení přírody v bezprostřední blízkosti mateřské školy a vytvoření kvalitního prostředí pro environmentální výchovu. Na školní zahradě byly zasazeny nové stromy a keře, jak okrasné, tak i ovocné, dále vznikly vyvýšené záhony s bylinami a jahodníky, nový zahradní nábytek, ptačí budka a krmítko. Přibyl i edukační pomůcky.

Pozvánky

VÝSTAVY A VELETRHY

DŮM 2025

15. 8. – 17. 8. 2025 / Výstaviště Louny

Nejen novější trendy a praktická řešení ve stavebnictví, bydlení a zahradničení, ale i možnosti financování renovací rodinných a bytových domů představí 32. ročník všeobecné stavební výstavy DŮM 2025 v Lounech. Chystáte se na rekonstrukci domu a nevíte, kde začít? Přijďte se nás zeptat. Na poradenském stánku SFŽP ČR vám naši specialisté vysvětlí, jaká renovace bude pro váš dům nejefektivnější, která opatření vám pomohou významně snížit výdaje za bydlení i co je nového v podpoře úsporných opatření na rodinných i bytových domech. Poradí vám, jak projekt s pomocí podpory z programu Nová zelená úsporám a výhodného úvěru k dotaci od bank a stavebních spořitelů financovat.

Země živitelka

21. 8. – 26. 8. 2025 / Výstaviště České Budějovice

Země živitelka je největší a nejvýznamnější akcí svého druhu a rozsahu určená pro odbornou i laickou veřejnost zaměřující se na zemědělský sektor napříč všemi jeho obory. Stejně jako vloni bude na místě i společný stánek MŽP, SFŽP ČR a ČIŽP.

FOR ARCH

16. 9. – 20. 9. 2025 / PVA EXPO PRAHA

Stovky vystavovatelů napříč obory, tisíce spokojených návštěvníků, desítky novinek a nespočet přátelských i odborných setkání – to je mezinárodní stavební veletrh FOR ARCH, který v tomto roce oslaví 36. narozeniny. Najdete na něm samostatný poradenský stánek Fondu s našimi odborníky, kteří vám rádi poradí. Přichystané jsou i přednášky.

KONFERENCE

Konference MOM 2025 – Odpadové hospodářství

12. září 2025 / Hotel Avanti Brno

Odborná konference na téma odpadového hospodářství, která se zaměří na klíčové výzvy a trendy v oblasti udržitelného nakládání s odpady. Těšit se můžete na témata jako je aktuální stav odpadového hospodářství v ČR, bioplynové stanice, podpora kompostování, rozšiřování re-use center a jejich význam v cirkulární ekonomice, oběhové hospodářství a snižování uhlíkové stopy, nebo jak si stojí třídění textilu v obcích.

AKCE

Zábavné vzdělávací odpoledne v Čejkovicích

19. 7. 2025 / SONNENTOR, Příhon 943, 696 15 Čejkovice

Přijďte si užít odpoledne plné her, objevování české přírody a inspiračních setkání. Akce Pro českou přírodu, kterou pořádá Ministerstvo životního prostředí, přináší hravou i praktickou formou témata ochrany přírody, udržitelnosti a energetických úspor. Děti čeká odpoledne plné zábavy, dospělí zajímavá debata na téma udržitelnost v praxi.

World Ranger Day 2025: Den strážců přírody u Panské skály

2. 8. 2025 / NPP Panská skála, Prácheň u Kamenického Šenova

Přijďte oslavit Světový den strážců přírody na jedinečné místo u známé Panské skály. Čeká vás bohatý program pro děti i dospělé, interaktivní stanoviště, soutěže, zajímavosti o ochraně přírody a jedinečná příležitost setkat se s lidmi, kteří přírodu chrání každý den – strážci národních parků a chráněných krajinných oblastí z Česka i ze zahraničí.

Odebírejte **Prioritu** v elektronické podobě!

Spotřebujeme **méně** papíru, nafty a energií

Dostanete ji **hned** v den vydání

Přistane vám **do e-mailu**

priorita.cz

Spolufinancováno
Evropskou unií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Priorita | měsíčník Státního fondu životního prostředí ČR | vydává Státní fond životního prostředí ČR, rezortní organizace Ministerstva životního prostředí | ročník 18 | číslo 7/8 | červenec/srpen 2025 | časopis je distribuován bezplatně, pouze na území ČR | **adresa redakce:** Olbrachtova 2006/9, 140 00 Praha 4 | **kontakt na redakci:** priorita@sfzp.cz | **objednávky:** www.sfpz.cz, www.opzp.cz | **redakce:** šéfredaktor: Jan Rödling; redaktorka: Barbora Scheinherrová; grafická úprava: Eva Štanglová | **fotografie na titulní straně:** Ludmila Korešová | **číslo registrace:** MK ČR E 18178 | Tento časopis je tištěn dle ekologických standardů. | Texty z časopisu Priorita je možné přetiskovat za předpokladu uvedení autora a zdroje.

Prosíme o správné vytrídění recyklovatelného obalu i časopisu.